ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΠΡΩΤΟΔΙΚΕΙΟΥ (πρώτο πενταμελές τμήμα) της 29ης Ιουνίου 1995 *

Στην υπόθεση T-37/91,

Imperial Chemical Industries plc, εταιρία αγγλικού δικαίου, με έδρα το Λονδίνο, εκπροσωπούμενη από τους David Vaughan, QC, Gerald Barling, QC, και David Anderson, barrister, δικηγόρους Αγγλίας και Ουαλλίας, ενεργούντες κατ' εντολήν των Victor O. White και Richard J. Coles, solicitors, με αντίκλητο στο Λουξεμβούργο τον δικηγόρο Lambert H. Dupong, 14 A, rue des Bains,

προσφεύγουσα,

κατά

Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, εκπροσωπουμένης από τον Julian Currall, μέλος της Νομικής Υπηρεσίας, επικουρούμενο από τον Nicholas Forwood, QC, δικηγόρο Αγγλίας και Ουαλλίας, με αντίκλητο στο Λουξεμβούργο τον Carlos Gómez de la Cruz, μέλος της Νομικής Υπηρεσίας, Centre Wagner, Kirchberg,

καθής,

* Γλώσσα διαδικασίας: η αγγλική.

που έχει ως αντικείμενο την ακύρωση της αποφάσεως 91/300/ΕΟΚ της Επιτροπής, της 19ης Δεκεμβρίου 1990, σχετικά με μια διαδικασία εφαρμογής του άρθρου 86 της Συνθήκης ΕΟΚ (IV/33.133-Δ: Ανθρακικό νάτριο — ICI, ΕΕ 1991, L 152, σ. 40),

ΤΟ ΠΡΩΤΟΔΙΚΕΙΟ ΤΩΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ
(πρώτο πενταμελές τμήμα),

συγκείμενο από τους J. L. Cruz Vilaça, Πρόεδρο, D. P. M. Barrington, A. Saggio, H. Kirschner και A. Καλογερόπουλο, δικαστές,

γραμματέας: H. Jung

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία και κατόπιν της προφορικής διαδικασίας που διεξήχθη στις 6 και 7 Δεκεμβρίου 1994,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

Πραγματικά περιστατικά και διαδικασία

Οικονομικό πλαίσιο

1 Το προϊόν το οποίο αφορά η παρούσα διαδικασία, το ανθρακικό νάτριο, χρησιμοποιείται για την παρασκευή του γυαλιού (κοκκώδες ανθρακικό νάτριο)

καθώς και στη χημική βιομηχανία και τη μεταλλουργία (ελαφρό ανθρακικό νάτριο). Πρέπει να γίνεται διάκριση μεταξύ του φυσικού ανθρακικού νατρίου (κοκκώδους), το οποίο παράγεται κυρίως στις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής, και του συνθετικού ανθρακικού νατρίου (κοκκώδους και ελαφρού), το οποίο παρασκευάζεται στην Ευρώπη βάσει μιας μεθόδου που εφευρέθηκε από την επιχείρηση Solvay προ εκατονταετίας και πλέον.

2 Κατά τον κρίσιμο χρόνο, οι έξι παραγωγοί ανθρακικού νατρίου της Κοινότητας ήταν οι ακόλουθοι:

— Solvay & C^{ie} SA (στο εξής: Solvay), ο μεγαλύτερος παραγωγός στον κόσμο και στην Κοινότητα, που κατέχει στην κοινοτική αγορά μερίδιο ανερχόμενο σε 60 % σχεδόν (και μάλιστα σε 70 % στην Κοινότητα, εάν εξαιρεθούν το Ηνωμένο Βασίλειο και η Ιρλανδία)·

— η προσφεύγουσα, ο δεύτερος σε μέγεθος παραγωγός στην Κοινότητα, που κατέχει πλέον του 90 % της αγοράς του Ηνωμένου Βασιλείου·

— οι «μικροί» παραγωγοί Chemische Fabrik Kalk (στο εξής: CFK) και Matthes & Weber (Γερμανία), Akzo (Κάτω Χώρες) και Rhône-Poulenc (Γαλλία), που διαθέτουν όλοι μαζί περίπου 26 %.

3 Η Solvay εκμεταλλευόταν εργοστάσια στο Βέλγιο, τη Γαλλία, τη Γερμανία, την Ιταλία, την Ισπανία, την Πορτογαλία και την Αυστρία και διατηρούσε διευθύνσεις οργανώσεως των πωλήσεων στις χώρες αυτές, καθώς και στην Ελβετία, τις Κάτω Χώρες και το Λουξεμβούργο. Επιπλέον, ήταν ο μεγαλύτερος παραγωγός άλατος στην Κοινότητα και, επομένως, κατείχε πολύ ευνοϊκή θέση όσον αφορά την προμήθεια της βασικής πρώτης ύλης για την παρασκευή του συνθετικού ανθρακικού νατρίου. Η προσφεύγουσα διέθετε δύο εργοστάσια στο Ηνωμένο Βασίλειο ενώ μια τρίτη μονάδα παραγωγής είχε κλείσει το 1985.

4 Κατά τον κρίσιμο χρόνο, η κοινοτική αγορά χαρακτηριζόταν από κατακερματισμό με βάση τα εθνικά σύνορα, δεδομένου ότι οι παραγωγοί είχαν γενικώς την τάση να συγκεντρώνουν τις πωλήσεις τους εντός των κρατών μελών όπου διέθεταν παραγωγικές εγκαταστάσεις.

Διοικητική διαδικασία

5 Κατόπιν επιτοπίων ελέγχων που διεξήγαγε το 1989 χωρίς προειδοποίηση στους κυριότερους παραγωγούς ανθρακικού νατρίου της Κοινότητας και που συμπλήρωσε με αιτήσεις παροχής πληροφοριών, η Επιτροπή απέστειλε, με έγγραφο της 13ης Μαρτίου 1990, στην προσφεύγουσα μια ανακοίνωση αιτιάσεων περιλαμβάνουσα διάφορα σκέλη. Η εν λόγω ανακοίνωση αιτιάσεων αφορούσε, μεταξύ άλλων, μια παράβαση του άρθρου 86 της Συνθήκης ΕΟΚ από την προσφεύγουσα, στην οποία απευθύνονταν τα οικεία παραρτήματα V.1 έως V.123, καθώς και μια παράβαση του άρθρου 85 της Συνθήκης ΕΟΚ από την προσφεύγουσα και τη Solvay, στις οποίες απευθύνονταν τα οικεία παραρτήματα II.1 έως II.42.

6 Αφού τόνισε τη σημασία της διαφυλάξεως του εμπιστευτικού χαρακτήρα των εγγράφων που λαμβάνονται δυνάμει του κανονισμού 17 του Συμβουλίου, της 6ης Φεβρουαρίου 1962, πρώτου κανονισμού εφαρμογής των άρθρων 85 και 86 της Συνθήκης (ΕΕ ειδ. έκδ. 08/001, σ. 25, στο εξής: κανονισμός 17), η Επιτροπή γνωστοποίησε, με το εν λόγω έγγραφο της 13ης Μαρτίου 1990, σε καθεμία από τις επιχειρήσεις τις απαντήσεις που είχε δώσει, δυνάμει του άρθρου 11 του κανονισμού 17, η άλλη, διευκρινίζοντας ότι «οι πληροφορίες που θα μπορούσαν να αποτελούν επαγγελματικά απόρρητα (είχαν επίσης) αφαιρεθεί από τις απαντήσεις αυτές».

7 Στις 14 Μαΐου 1990, ο δικηγόρος της προσφεύγουσας ζήτησε τηλεφωνικώς να του επιτραπεί η πρόσβαση στον φάκελο της Επιτροπής, στο μέτρο που ο εν λόγω φάκελος αναφερόταν στις προσαπτόμενες στην προσφεύγουσα παραβάσεις. Το αίτημα αυτό απορρίφθηκε, όπως φαίνεται, από τον J., υπάλληλο της Γενικής Διευθύνσεως Ανταγωνισμού (ΓΔ IV) της Επιτροπής.

8 Με επιστολή της 23ης Μαΐου 1990, ο δικηγόρος της προσφεύγουσας επανέλαβε το αίτημά του, αναφερόμενος στην αντίδραση του J., ο οποίος είχε, κατά την άποψή του, αρνηθεί παντελώς να του επιτρέψει την πρόσβαση στον φάκελο, ακόμη και στα μη εμπιστευτικά έγγραφα. Κατά τον δικηγόρο, είχε επίσης απορριφθεί το αίτημα περί ανακοινώσεως καταλόγου των εγγράφων που περιέχονταν στον φάκελο. Η Επιτροπή είχε δηλώσει ότι ήταν διατεθειμένη να κάνει δεκτά μόνο αιτήματα περί εξετάσεως συγκεκριμένων εγγράφων. Κατά τον ίδιο, η στάση αυτή των υπηρεσιών της παρέβλαπτε την προετοιμασία της άμυνας της προσφεύγουσας, εφόσον συρρίκνωνε τα δικαιώματά της.

9 Με έγγραφο της 31ης Μαΐου 1990, υπογεγραμμένο από τον R., διευθυντή της ΓΔ IV, η Επιτροπή αρνήθηκε να επιτρέψει στην προσφεύγουσα πρόσβαση στον πλήρη φάκελο. Κατά την άποψη της Επιτροπής, η προσφεύγουσα δεν είχε το δικαίωμα να εξετάσει, από θεωρητικό απλώς ενδιαφέρον, τα προερχόμενα από άλλες επιχειρήσεις εσωτερικά εμπορικά έγγραφα, τα οποία δεν είχαν προσκομιστεί ως αποδεικτικά στοιχεία. Η Επιτροπή προσέθετε ότι είχε η ίδια επανεξετάσει όλα αυτά τα έγγραφα, προκειμένου να εξακριβώσει εάν θα μπορούσαν να οδηγήσουν σε απαλλαγή της προσφεύγουσας από τις κατηγορίες, αλλά δεν είχε ανακαλύψει κανένα τέτοιο έγγραφο· επιπλέον, η Επιτροπή δήλωνε διατεθειμένη να προβεί σε μια εκ νέου εξέταση των φακέλων, στην περίπτωση που η προσφεύγουσα θα απεδείκνυε «ότι υπήρχαν ικανοί λόγοι για να το πράξει» επί συγκεκριμένου πραγματικού ή νομικού ζητήματος.

10 Επίσης στις 31 Μαΐου 1990, η προσφεύγουσα υπέβαλε «παρατηρήσεις αντικρούσεως» («defence»). Σε αυτές, η προσφεύγουσα διαμαρτυρόταν κατά της αρνήσεως να της επιτραπεί η πρόσβαση στον φάκελο και επεσύναπτε διάφορα νέα έγγραφα ως αποδεικτικά μέσα.

11 Στις 26 και 27 Ιουνίου 1990 η Επιτροπή διεξήγαγε ακρόαση σχετικά με τις παραβάσεις τις οποίες προσήπτε στην προσφεύγουσα και τη Solvay. Σ' αυτήν μετέσχε μόνον η προσφεύγουσα. Κατ' αυτήν την περίσταση, η προσφεύγουσα προσκόμισε νέες παρατηρήσεις, την «παρουσίαση της περιπτώσεώς της» («article 86 presentation»), στις οποίες επεσύναπτε και άλλα έγγραφα.

12 Κατά την ακρόαση, η αρμόδια υπηρεσία της Επιτροπής προσκόμισε ορισμένα έγγραφα (χαρακτηριζόμενα «Χ.12 έως Χ.14»), τα οποία προέρχονταν όλα από

την προσφεύγουσα και τα οποία, κατά την Επιτροπή, αποδείκνυαν — όπως και τα έγγραφα που είχαν ήδη προσκομιστεί — την πραγματική συμπεριφορά της προσφεύγουσας και ανασκεύαζαν την άμυνά της. Κατά την άποψη της οικείας υπηρεσίας, τα νέα αυτά έγγραφα προσκομίστηκαν στη διαδικασία όχι επειδή περιείχαν πρόσθετα στοιχεία σε σχέση με τα έγγραφα που είχαν συναφθεί στην ανακοίνωση των αιτιάσεων, αλλά προκειμένου να αντικρουστεί το επιχείρημα της προσφεύγουσας περί υποτιθεμένης πενιχρότητας των εγγράφων αποδεικτικών στοιχείων. Όσον αφορά την πρόσβαση στον φάκελο, ο σύμβουλος επί των ακροάσεων δήλωσε ότι επρόκειτο για δύσκολο πρόβλημα. Κανείς δεν γνωρίζει τί περικλείει η έννοια του «φακέλου», την οποία θα πρέπει κάποτε να ερμηνεύσει ο κοινοτικός δικαστής. Το πρόβλημα δεν έπρεπε επομένως να συζητηθεί κατά την ακρόαση.

13 Μετά από την ακρόαση, κατά το πέρας της οποίας δύο ερωτήσεις είχαν παραμείνει αναπάντητες, η προσφεύγουσα απέστειλε στην Επιτροπή επιστολή με ημερομηνία την 31η Ιουλίου 1990, η οποία περιείχε πρόσθετες πληροφορίες. Στη συνέχεια, η Επιτροπή προέβη σε μια συμπληρωματική έρευνα, προκειμένου να εξακριβώσει ορισμένους ισχυρισμούς της προσφεύγουσας σχετικά με τις εκπτώσεις που είχε προσφέρει ένας παραγωγός ανθρακικού νατρίου εγκατεστημένος στις Ηνωμένες Πολιτείες, η εταιρία Allied, στη βρετανική υαλουργία Rockware.

14 Όπως προκύπτει από τον φάκελο, κατά το πέρας της προαναφερθείσας διαδικασίας, το σώμα της Επιτροπής ενέκρινε, κατά τη 1 040ή συνεδρίασή της η οποία πραγματοποιήθηκε στις 17 και 19 Σεπτεμβρίου 1990, την απόφαση 91/300/ΕΟΚ, σχετικά με μια διαδικασία εφαρμογής του άρθρου 86 της Συνθήκης (IV/33.133-Δ: ανθρακικό νάτριο — ICI, ΕΕ 1991, L 152, σ. 40). Με την απόφαση αυτή διαπιστώνεται, κατ' ουσίαν, ότι η προσφεύγουσα κατείχε δεσπόζουσα θέση στην αγορά του ανθρακικού νατρίου του Ηνωμένου Βασιλείου και ότι εκμεταλλευόταν καταχρηστικά τη θέση αυτή, κατά την έννοια του άρθρου 86 της Συνθήκης, περίπου από το 1983 και, κατά συνέπεια, επιβάλλεται στην προσφεύγουσα πρόστιμο 10 εκατομμυρίων ECU.

15 Η απόφαση κοινοποιήθηκε στην προσφεύγουσα με συστημένη επιστολή της 1ης Μαρτίου 1991.

16 Δεν αμφισβητείται (βλ. κατωτέρω σκέψη 77) ότι το κείμενο της κοινοποιηθείσας αποφάσεως δεν είχε κυρωθεί προηγουμένως διά των υπογραφών του Προέδρου και του Εκτελεστικού Γραμματέα της Επιτροπής, όπως ορίζει το άρθρο 12, πρώτο εδάφιο, του εσωτερικού κανονισμού 63/41/ΕΟΚ της Επιτροπής, της 9ης Ιανουαρίου 1963 (JO 1963, 17, σ. 181), που διατηρήθηκε προσωρινά σε ισχύ με το άρθρο 1 της αποφάσεως 67/426/ΕΟΚ της Επιτροπής, της 6ης Ιουλίου 1967 (JO 1967, 147, σ. 1), όπως τροποποιήθηκε τελευταία από την απόφαση 86/61/ΕΟΚ, Ευρατόμ, ΕΚΑΧ της Επιτροπής, της 8ης Ιανουαρίου 1986 (ΕΕ L 72, σ. 34), ο οποίος ίσχυε κατά τον κρίσιμο χρόνο (στο εξής: εσωτερικός κανονισμός).

Ένδικη διαδικασία

17 Υπ' αυτές τις συνθήκες, η προσφεύγουσα άσκησε την υπό κρίση προσφυγή, η οποία πρωτοκολλήθηκε στη Γραμματεία του Πρωτοδικείου στις 14 Μαΐου 1991.

18 Η έγγραφη διαδικασία ενώπιον του Πρωτοδικείου εξελίχθηκε κανονικά. Μετά την κατάθεση του υπομνήματος απαντήσεώς της, στις 23 Δεκεμβρίου 1991, η προσφεύγουσα κατέθεσε, στις 2 Απριλίου 1992, ένα «συμπληρωματικό υπόμνημα απαντήσεως», με το οποίο προέβαλε έναν νέο ισχυρισμό, με σκοπό η προσβαλλόμενη απόφαση να κηρυχθεί ανυπόστατη. Παραπέμποντας στις δηλώσεις στις οποίες προέβησαν οι εκπρόσωποι της Επιτροπής κατά την προφορική διαδικασία, η οποία περατώθηκε στις 10 Δεκεμβρίου 1991, στις υποθέσεις επί των οποίων εκδόθηκε η απόφαση του Πρωτοδικείου της 27ης Φεβρουαρίου 1992, συνεκδικασθείσες υποθέσεις T-79/89, T-84/89, T-85/89, T-86/89, T-89/89, T-91/89, T-92/89, T-94/89, T-96/89, T-98/89, T-102/89 και T-104/89, BASF κ.λπ. κατά Επιτροπής (Συλλογή 1992, σ. II-315, στο εξής: απόφαση PVC), και αναφερόμενη σε δύο άρθρα που δημοσιεύθηκαν στη *Wall Street Journal* της 28ης Φεβρουαρίου 1992 και τους *Financial Times* της 2ας Μαρτίου 1992, η προσφεύγουσα υποστήριξε, μεταξύ άλλων, ότι η Επιτροπή είχε δηλώσει δημοσίως ότι η παράλειψη κυρώσεως των πράξεων που εγκρίνει το σώμα των επιτρόπων ήταν μια πρακτική την οποία ακολουθούσε από ετών και ότι, τα τελευταία 25 έτη, καμία απόφαση δεν είχε κυρωθεί. Σύμφωνα με το άρθρο 48, παράγραφος 2, του Κανονισμού Διαδικασίας, ο πρόεδρος του πρώτου πενταμελούς τμήματος παρέτεινε την προθεσμία για την κατάθεση του υπομνήματος ανταπαντήσεως. Με το υπόμνημα ανταπαντήσεώς της, η Επιτροπή υπέβαλε γραπτές παρατηρήσεις επ' αυτού του «συμπληρωματικού υπομνήματος απαντήσεως».

19 Τον Μάρτιο 1993 το Πρωτοδικείο (πρώτο τμήμα) αποφάσισε — ως μέτρα οργανώσεως της διαδικασίας — να υποβάλει στους διαδίκους διάφορες ερωτήσεις που αφορούσαν, μεταξύ άλλων, την πρόσβαση της προσφεύγουσας στον φάκελο της Επιτροπής. Οι διάδικοι απάντησαν στις ερωτήσεις αυτές τον Μάιο 1993. Αφού το Δικαστήριο αποφάνθηκε, με απόφαση της 15ης Ιουνίου 1994 στην υπόθεση C-137/92 P, Επιτροπή κατά BASF κ.λπ. (Συλλογή 1994, σ. I-2555), επί της αιτήσεως αναιρέσεως που είχε υποβληθεί κατά της αποφάσεως PVC του Πρωτοδικείου, το Πρωτοδικείο (πρώτο πενταμελές τμήμα) διέταξε περαιτέρω μέτρα οργανώσεως της διαδικασίας, καλώντας ιδίως την Επιτροπή να προσκομίσει, μεταξύ άλλων, το κείμενο της αποφάσεώς της, κεκυρωμένο στις γλώσσες στις οποίες ήταν αυθεντικό, με τις υπογραφές του Προέδρου και του Γενικού Γραμματέα και συνημμένο στα πρακτικά.

20 Η Επιτροπή απάντησε ότι θεωρούσε ενδεδειγμένο, έως ότου αποφανθεί το Πρωτοδικείο επί του παραδεκτού του λόγου περί παραλείψεως κυρώσεως της αποφάσεως, να μην εισέλθει στην ουσία του λόγου αυτού.

21 Υπ' αυτές τις συνθήκες, το Πρωτοδικείο (πρώτο πενταμελές τμήμα) κάλεσε, με διάταξη της 25ης Οκτωβρίου 1994, βάσει του άρθρου 65 του Κανονισμού Διαδικασίας, την Επιτροπή να προσκομίσει το προαναφερθέν κείμενο.

22 Κατόπιν της διατάξεως αυτής, η Επιτροπή προσκόμισε στις 11 Νοεμβρίου 1994, μεταξύ άλλων, το αγγλικό κείμενο της αποφάσεως, το εξώφυλλο του οποίου φέρει τον κυρωτικό τύπο, μη χρονολογημένο, υπογεγραμμένο από τον Πρόεδρο και τον Εκτελεστικό Γραμματέα της Επιτροπής. Δεν αμφισβητείται ότι ο τύπος αυτός τέθηκε επί του εγγράφου τουλάχιστον έξι μήνες μετά την άσκηση της υπό κρίση προσφυγής (βλ. κατωτέρω σκέψη 77).

23 Κατόπιν εκθέσεως του εισηγητή δικαστή, το Πρωτοδικείο αποφάσισε να προχωρήσει στην προφορική διαδικασία. Οι διάδικοι ανέπτυξαν τους ισχυρισμούς τους με τις αγορεύσεις τους και τις απαντήσεις τους στις ερωτήσεις του Πρωτοδικείου κατά τη συνεδρίαση της 6ης και 7ης Δεκεμβρίου 1994. Κατά το τέλος της συνεδριάσεως, ο Πρόεδρος κήρυξε το πέρας της προφορικής διαδικασίας.

Αιτήματα των διαδίκων

24 Η προσφεύγουσα ζητεί από το Πρωτοδικείο:

— να κρίνει την προσφυγή παραδεκτή·

— να ακυρώσει την προσβαλλόμενη απόφαση·

— να ακυρώσει την περιεχόμενη στο άρθρο 2 της αποφάσεως εντολή περί τερματισμού της παραβάσεως·

— να ακυρώσει ή να μειώσει το επιβαλλόμενο με το άρθρο 3 της αποφάσεως πρόστιμο·

— επικουρικώς, να διατάξει την Επιτροπή, χάριν διεξαγωγής των αποδείξεων, να επιτρέψει στους συμβούλους της προσφεύγουσας να εξετάσουν τους φακέλους·

— επικουρικότερα, να εξετάσει το ίδιο τους φακέλους, ώστε να απαλλάξει την προσφεύγουσα βάσει συμπληρωματικών εγγράφων·

— να καταδικάσει την Επιτροπή στα δικαστικά έξοδα.

25 Με το συμπληρωματικό υπόμνημα απαντήσεώς της, η προσφεύγουσα υποστηρίζει ότι η προσβαλλόμενη απόφαση πρέπει να ακυρωθεί ή, εάν το Πρωτοδικείο το κρίνει ενδεδειγμένο, να κηρυχθεί ανυπόστατη.

26 Η Επιτροπή ζητεί από το Πρωτοδικείο:

— να απορρίψει την προσφυγή ως αβάσιμη·

— να απορρίψει τα επιχειρήματα που προβάλλονται με το συμπληρωματικό υπόμνημα απαντήσεως ως απαράδεκτα και, εν πάση περιπτώσει, ως αβάσιμα·

— να καταδικάσει την προσφεύγουσα στα δικαστικά έξοδα.

27 Επιβάλλεται η διαπίστωση ότι, κατόπιν της δημοσιεύσεως της προαναφερθείσας αποφάσεως του Δικαστηρίου της 15ης Ιουνίου 1994 και απαντώντας σε γραπτή ερώτηση του Πρωτοδικείου, η προσφεύγουσα δήλωσε ότι δεν ζητεί πλέον την κήρυξη της αποφάσεως ως ανυπόστατης, αλλά απλώς την ακύρωσή της. Η προσφεύγουσα ζήτησε επίσης από το Πρωτοδικείο να εξετάσει τους ισχυρισμούς που προέβαλε προς στήριξη των αιτημάτων της μόνο υπό το πρίσμα της ακυρώσεως.

Επί των αιτημάτων ακυρώσεως της αποφάσεως

28 Προς στήριξη των αιτημάτων της περί ακυρώσεως, η προσφεύγουσα προβάλλει σειρά λόγων, οι οποίοι κατανέμονται σε δύο χωριστές ομάδες. Με την πρώτη ομάδα λόγων, που αφορούν το νομότυπο της διοικητικής διαδικασίας, η προσφεύγουσα παραπέμπει, με το δικόγραφο της προσφυγής της, στους λόγους ακυρώσεως που προέβαλε στην υπόθεση T-36/91 (ICI κατά Επιτροπής), σχετικά με την εφαρμογή του άρθρου 85 της Συνθήκης. Οι λόγοι αυτοί στηρίζονται σε προσβολή των δικαιωμάτων άμυνας, καθόσον η Επιτροπή, πρώτον, αρνήθηκε να επιτρέψει στην προσφεύγουσα την πρόσβαση στον πλήρη φάκελο, ο οποίος περιείχε πιθανώς έγγραφα χρήσιμα για την άμυνά της. Δεύτερον, η Επιτροπή στήριξε την απόφασή της σε πληροφορίες και έγγραφα στα

οποία η προσφεύγουσα δεν είχε πρόσβαση κατά τη διοικητική διαδικασία, χρησιμοποιώντας, κατόπιν της συμπληρωματικής έρευνας, την οποία διεξήγαγε μετά την ακρόαση, μη κοινοποιηθέντα έγγραφα. Τέλος, στην Επιτροπή καταλογίζει προκατάληψη, έλλειψη αντικειμενικότητας, παράλειψη αιτιολογίας και γενικότερα προσβολή των δικαιωμάτων άμυνας. Με το δικόγραφο της προσφυγής της, η προσφεύγουσα, παραπέμποντας σε έναν λόγο ακυρώσεως που προβλήθηκε από τη Solvay στην υπόθεση T-30/91 (Solvay κατά Επιτροπής), σχετικά με την εφαρμογή του άρθρου 85 της Συνθήκης, προσάπτει, επιπλέον, στην Επιτροπή ότι παραβίασε την αρχή της συλλογικότητας, καθόσον, σε αντίθεση προς τις επιταγές του άρθρου 4 του εσωτερικού κανονισμού της, η συζήτηση του σχεδίου της αποφάσεως δεν αναβλήθηκε, μολονότι τουλάχιστον ένα από τα μέλη της είχε ζητήσει αναβολή ώστε να έχει τη δυνατότητα να εξετάσει προσηκόντως τον φάκελο ο οποίος του είχε διαβιβασθεί καθυστερημένα.

29 Πάντοτε στο πλαίσιο της πρώτης ομάδας λόγων ακυρώσεως, η προσφεύγουσα προβάλλει, με το συμπληρωματικό υπόμνημα απαντήσεώς της, διάφορες παραβάσεις ουσιώδους τύπου, καθόσον, σε αντίθεση προς το άρθρο 12 του εσωτερικού κανονισμού της Επιτροπής, η κοινοποιηθείσα απόφαση δεν κυρώθηκε εμπροθέσμως από τον Πρόεδρο και τον Γενικό Γραμματέα της Επιτροπής, υπέστη δε τροποποιήσεις μεταξύ της εκδόσεώς της και της κοινοποιήσεώς της στην προσφεύγουσα.

30 Στο πλαίσιο της δεύτερης ομάδας λόγων ακυρώσεως, η προσφεύγουσα προβάλλει διαφόρους λόγους που στρέφονται, αφενός, κατά της εκτιμήσεως των πραγματικών περιστατικών και, αφετέρου, κατά της νομικής εκτιμήσεως της Επιτροπής, στο μέτρο που η Επιτροπή έκρινε εσφαλμένα ότι η προσφεύγουσα κατείχε δεσπόζουσα θέση και ότι εκμεταλλεύτηκε καταχρηστικά τη θέση αυτή. Τέλος, η προσφεύγουσα αμφισβητεί τη νομιμότητα της εντολής περί τερματισμού της προσαπτόμενης παραβάσεως, εντολής αντίθετης προς τις επιταγές της ασφάλειας δικαίου και υπογραμμίζει ότι το επιβληθέν πρόστιμο είναι υπέρμετρο.

31 Το Πρωτοδικείο κρίνει σκόπιμο να προβεί, κατ' αρχάς, στην εξέταση του λόγου ακυρώσεως περί προσβολής των δικαιωμάτων άμυνας, καθόσον το αίτημα της προσφεύγουσας να εξετάσει τον πλήρη φάκελο της Επιτροπής απορρίφθηκε παρανόμως, στο μέτρο που η Επιτροπή στήριξε την προσβαλλόμενη απόφαση σε μη κοινοποιηθέντα έγγραφα και επέδειξε έλλειψη αντικειμενικότητας, αλλοιώνοντας τα αποδεικτικά στοιχεία που είχε στη διάθεσή της.

Επί του λόγου ακυρώσεως περί προσβολής των δικαιωμάτων άμυνας

Επιχειρήματα των διαδίκων

32 Στο σημείο 2.8 του δικογράφου της προσφυγής, η προσφεύγουσα προσάπτει στην Επιτροπή ότι της αρνήθηκε την πρόσβαση στον φάκελο. Η προσφεύγουσα παραπέμπει, κατ' αρχάς, στα επιχειρήματα που προέβαλε στο πλαίσιο της υποθέσεως T-36/91 (ICI κατά Επιτροπής), που έχει ως αντικείμενο την απόφαση 91/297/ΕΟΚ, της 13ης Δεκεμβρίου 1990, σχετικά με μια διαδικασία εφαρμογής του άρθρου 85 της Συνθήκης ΕΟΚ (IV/33.133-A: Ανθρακικό νάτριο — Solvay, ICI, ΕΕ 1991, L 152, σ. 1), και πιο συγκεκριμένα στο σημείο 2.8 του δικογράφου της προσφυγής που κατέθεσε στην υπόθεση εκείνη. Σ' αυτό το πλαίσιο, η προσφεύγουσα ισχυρίζεται ότι πολλές από τις διαπιστώσεις που περιέχονται στην προσβαλλόμενη απόφαση (βλ. παραγράφους 6, 10, 23 και 39) είναι αναπόδεικτες και αναφέρει, ως παράδειγμα, ορισμένες διαπιστώσεις σχετικά με τις εμπορικές πρακτικές του Αμερικανού παραγωγού ανθρακικού νατρίου General Chemical (πρώην Allied) και ορισμένες διαπιστώσεις σχετικά με τα επίπεδα των τιμών. Η προσφεύγουσα συνάγει ότι η Επιτροπή στήριξε τους ισχυρισμούς της σε έγγραφα στα οποία η προσφεύγουσα δεν είχε πρόσβαση. Τέλος, η προσφεύγουσα παραπέμπει στους αντίστοιχους λόγους ακυρώσεως που προέβαλε στις υποθέσεις T-98/89 (ICI κατά Επιτροπής, στο εξής: υπόθεση PVC) και T-99/89 (ICI κατά Επιτροπής, στο εξής: υπόθεση PEBD), οι οποίες εκκρεμούσαν τότε ενώπιον του Πρωτοδικείου. Η προσφεύγουσα δηλώνει ότι επαναλαμβάνει τα επιχειρήματα που προέβαλε στο πλαίσιο των υποθέσεων εκείνων και στο πλαίσιο της παρούσας διαδικασίας. Τέλος, η προσφεύγουσα παραπέμπει στα επιχειρήματα που εκτίθενται στις σελίδες 3 έως 5 των παρατηρήσεων με τις οποίες απάντησε στην ανακοίνωση των αιτιάσεων («defence», βλ. ανωτέρω σκέψη 10).

33 Όσον αφορά την υποτιθέμενη έλλειψη αντικειμενικότητας, η προσφεύγουσα ισχυρίζεται, στο σημείο 2.9 του δικογράφου της προσφυγής της, ότι η Επιτροπή παρέβη την υποχρέωση έντιμης και αντικειμενικής εκτιμήσεως των περιστάσεων της προκειμένης περιπτώσεως. Κατά την άποψη της προσφεύγουσας, η Επιτροπή προσέδωσε σε ορισμένα από τα έγγραφα τα οποία επικαλέστηκε μια ερμηνεία που αλλοιώνει το περιεχόμενό τους. Επιπλέον, η Επιτροπή δεν έδωσε καμία απάντηση στα όσα ανέπτυξε προς άμυνά της η προσφεύγουσα.

34 Με το υπόμνημα αντικρούσεώς της, η Επιτροπή ισχυρίζεται ότι ο λόγος ακυρώσεως είναι απαράδεκτος, δεδομένου ότι από τις παραπομπές σε άλλα υπομνήματα δεν μπορεί να συναχθεί σε ποια πραγματικά και νομικά στοιχεία στηρίζεται.

35 Όσον αφορά την αιτίαση ότι αρνήθηκε να επιτρέψει την πρόσβαση στον φάκελο, η Επιτροπή απαντά εξετάζοντας, κατ' αρχάς, το ζήτημα του επιπέδου των τιμών γενικά. Παραπέμποντας στο υπόμνημα αντικρούσεως που κατέθεσε στην υπόθεση Τ-36/91, η Επιτροπή υποστηρίζει ότι τα συμπεράσματά της όσον αφορά το επίπεδο των τιμών έχουν συναχθεί από έγγραφα προερχόμενα από την ίδια την προσφεύγουσα, τα οποία έχουν επισυναφθεί στην κοινή ανακοίνωση των αιτιάσεων σχετικά με μια διαδικασία δυνάμει του άρθρου 85 της Συνθήκης (τα έγγραφα ΙΙ). Όσον αφορά τις τιμές και τις εκπτώσεις που εφάρμοζε η αμερικανική εταιρία Allied έναντι ενός πελάτη εγκατεστημένου στο Ηνωμένο Βασίλειο, της υαλουργίας Rockware, η Επιτροπή εκθέτει ότι η προσφεύγουσα ήγειρε το ζήτημα αυτό με την απάντησή της στην ανακοίνωση των αιτιάσεων. Μετά το πέρας της ακροάσεως, η Επιτροπή εξέτασε τις τιμές που πρότεινε η Allied. Η Επιτροπή διαπίστωσε ότι οι ισχυρισμοί της προσφεύγουσας περί ειδικής εκπτώσεως ήταν αβάσιμοι (βλ. παράρτημα 1 του υπομνήματος αντικρούσεως). Υπ' αυτές τις συνθήκες, η Επιτροπή δεν είχε την υποχρέωση να γνωστοποιήσει στην προσφεύγουσα τα αποδεικτικά στοιχεία τα οποία συνέλεξε μετά την ακρόαση και επί των οποίων δεν στήριξε τις αιτιάσεις της. Ομοίως, μια συμπληρωματική ανακοίνωση αιτιάσεων θα ήταν περιττή. Αρκούσε να εξηγήσει με την απόφαση γιατί απέρριπτε τους ισχυρισμούς της προσφεύγουσας σχετικά με την Allied, οι οποίοι, εξάλλου, αντικρούονταν από άλλα συνημμένα έγγραφα στην ανακοίνωση των αιτιάσεων.

36 Η Επιτροπή αποκρούει την αιτίαση περί ελλείψεως αντικειμενικότητας. Ισχυρίζεται, συναφώς, ότι τα συμπεράσματα που συνήγαγε από τα πραγματικά περιστατικά της υποθέσεως είναι δικαιολογημένα.

37 Με το υπόμνημα απαντήσεώς της, η προσφεύγουσα εκθέτει κατ' αρχάς ότι, κατά τη νομολογία, η παραπομπή σε υπομνήματα που έχουν κατατεθεί σε άλλες υποθέσεις δεν αντιβαίνει προς τους κανονισμούς διαδικασίας του Δικαστηρίου και του Πρωτοδικείου.

38 Ως προς την ουσία, η προσφεύγουσα παραπέμπει εκ νέου στα επιχειρήματα που προέβαλε στην υπόθεση Τ-36/91. Υπενθυμίζει ότι, με το υπόμνημα απαντήσεως που κατέθεσε στην υπόθεση εκείνη, εξήγησε ότι κανένα από τα έγγραφά της δεν μπορεί να χρησιμεύσει ως απόδειξη των συμπερασμάτων της Επιτροπής σχετικά με το επίπεδο των τιμών. Οι αριθμοί ή τα έγγραφα στα οποία στηρίζεται η Επιτροπή ουδέποτε της κοινοποιήθηκαν (σημεία 4.1 έως 4.3 του εν λόγω υπομνήματος απαντήσεως). Όσον αφορά τις τιμές και εκπτώσεις που η Allied είχε προσφέρει στην Rockware, η προσφεύγουσα διαπιστώνει ότι η Επιτροπή εξέτασε το ζήτημα αυτό μετά την ακρόαση, προκειμένου να εξακριβώσει το βάσιμο των ισχυρισμών της. Κατά την άποψη της προσφεύγουσας, η

Επιτροπή, καθόσον δεν της κοινοποίησε το αποτέλεσμα των μεταγενέστερων αυτών ελέγχων, προσέβαλε τα δικαιώματα άμυνάς της.

39 Δεδομένου ότι η Επιτροπή παραδέχθηκε ότι δεν κοινοποίησε στην προσφεύγουσα κανέναν κατάλογο των εγγράφων του φακέλου, η προσφεύγουσα, απαντώντας σε γραπτή ερώτηση του Πρωτοδικείου, τόνισε ότι το γεγονός ότι δεν είχε στη διάθεσή της τον κατάλογο αυτό είχε εξαιρετικά σοβαρές συνέπειες όσον αφορά την ικανότητά της να αμυνθεί και το δικαίωμα ακροάσεώς της. Ειδικότερα, τούτο εμπόδισε την προσφεύγουσα

— να ζητήσει συγκεκριμένα έγγραφα που περιέχονταν στους φακέλους της Επιτροπής·

— να επαληθεύσει τον ισχυρισμό της Επιτροπής ότι οι υπάλληλοί της, αφού εξέτασαν ολόκληρο τον φάκελο, δεν βρήκαν κανένα μη κοινοποιηθέν έγγραφο ικανό να οδηγήσει σε απαλλαγή της προσφεύγουσας ή να ανασκευάσει κάποιο έγγραφο που η Επιτροπή είχε χρησιμοποιήσει ως αποδεικτικό στοιχείο·

— να απαιτήσει από την Επιτροπή, στην περίπτωση που θα αρνιόταν να προσκομίσει ένα έγγραφο λόγω του εμπιστευτικού του χαρακτήρα, να προσκομίσει μια μη εμπιστευτική περίληψη του εγγράφου αυτού ή να δεχθεί μια άλλη μέθοδο εξετάσεως του εγγράφου, εξασφαλίζουσα τον σεβασμό του εμπιστευτικού του χαρακτήρα·

— στην περίπτωση που η Επιτροπή θα ενέμενε στην άρνησή της να προσκομίσει έγγραφα λόγω του εμπιστευτικού τους χαρακτήρα, να ζητήσει από την επιχείρηση που είχε παράσχει το έγγραφο να άρει την εμπιστευτικότητα.

40 Απαντώντας σε γραπτή ερώτηση του Πρωτοδικείου σχετικά με την ταξινόμηση των εγγράφων που κατασχέθηκαν από τα γραφεία της προσφεύγουσας και

από άλλες επιχειρήσεις, η Επιτροπή δήλωσε ότι τα έγγραφα αυτά ταξινομήθηκαν ανάλογα με τον τόπο όπου βρέθηκαν και όχι ανάλογα με το αν ήταν κρίσιμα από την άποψη του άρθρου 85 ή του άρθρου 86 της Συνθήκης. Όπως ανέφερε η Επιτροπή, πρόκειται για τους ακόλουθους «φακέλους»:

i) φάκελος 1: εσωτερικά έγγραφα, όπως σχέδια αποφάσεων,

ii) φάκελοι 2 έως 14: Solvay, Βρυξέλλες,

iii) φάκελοι 15 έως 19: Rhône-Poulenc,

iv) φάκελοι 20 έως 23: CFK,

v) φάκελοι 24 έως 27: Deutsche Solvay Werke,

vi) φάκελοι 28 έως 30: Matthes & Weber,

vii) φάκελοι 31 έως 38: Akzo,

viii) φάκελοι 39 έως 49: ICI,

ix) φάκελοι 50 έως 52: Solvay Ισπανίας,

x) φάκελοι 53 έως 58: «Akzo II» (νέα έρευνα),

xi) φάκελος 59: έρευνα στα γραφεία των Ισπανών παραγωγών και νέα έρευνα στη Solvay Βρυξελλών.

xii) Υπάρχουν δέκα ακόμη φάκελοι που περιέχουν τις επιστολές που αντηλλάγησαν δυνάμει του άρθρου 11 του κανονισμού 17.

41 Με την ίδια ευκαιρία, η Επιτροπή δήλωσε, μεταξύ άλλων, ότι η προσφεύγουσα έλαβε αμέσως γνώση των εγγράφων στα οποία στηριζόταν η απόφαση, δεδομένου ότι τα κρίσιμα αποδεικτικά έγγραφα απεστάλησαν μαζί με την ανακοίνωση των αιτιάσεων. Κατά συνέπεια, η προσφεύγουσα είχε «πρόσβαση στον φάκελο». Αυτό που δεν είχε η προσφεύγουσα ήταν η δυνατότητα να εξετάσει το σύνολο των εγγράφων που είχαν συλλεγεί από την Επιτροπή, κι αυτό επειδή, αφενός, δεν ήταν όλα κρίσιμα και, αφετέρου, πολλά από αυτά περιείχαν εμπορικές πληροφορίες επί λεπτών ζητημάτων. Επιπλέον, προκειμένου να γνωστοποιηθεί στην προσφεύγουσα ένα έγγραφο πέραν των εγγράφων που είχαν αποσταλεί μαζί με την ανακοίνωση των αιτιάσεων, η προσφεύγουσα θα έπρεπε οπωσδήποτε να αποδείξει ότι το έγγραφο αυτό έχει σημασία για κάποιο ζήτημα της υποθέσεως, παρέχοντας έτσι στην Επιτροπή μια ένδειξη για το τί έπρεπε να αναζητήσει.

Εκτίμηση του Πρωτοδικείου

Επί του παραδεκτού

42 Πρέπει να υπομνηστεί ότι, δυνάμει των άρθρων 19, πρώτο εδάφιο, του Οργανισμού (ΕΚ) του Δικαστηρίου, και 38, παράγραφος 1, στοιχείο γ', του Κανονισμού Διαδικασίας του Δικαστηρίου, που ήταν εφαρμοστέος κατά τον χρόνο ασκήσεως της προσφυγής, το εισαγωγικό δικόγραφο της δίκης πρέπει να

περιέχει συνοπτική έκθεση των ισχυρισμών των οποίων γίνεται επίκληση. Η υποχρέωση αυτή αποσκοπεί στο να δίδονται αρκούντως σαφείς και ακριβείς ενδείξεις, ώστε να παρέχουν στον μεν καθού τη δυνατότητα να αμυνθεί αποτελεσματικώς στον δε κοινοτικό δικαστή να ασκήσει τον δικαστικό του έλεγχο (βλ., για παράδειγμα, διάταξη του Πρωτοδικείου της 28ης Μαρτίου 1994, υπόθεση T-515/93, Β κατά Επιτροπής, Συλλογή Υπ.Υπ. 1994, σ. II-379, σκέψη 12, και απόφαση του Πρωτοδικείου της 29ης Νοεμβρίου 1993, υπόθεση T-56/92, Koelman κατά Επιτροπής, Συλλογή 1993, σ. II-1267, σκέψη 21).

43 Συναφώς, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι στο δικόγραφο της προσφυγής εκτίθεται η αιτίαση ότι η άρνηση της Επιτροπής να επιτρέψει στην προσφεύγουσα «την πρόσβαση στον φάκελο» — άρνηση η οποία αποτελεί ήδη το αντικείμενο της υποθέσεως T-36/91 — επηρέασε επίσης την άμυνα της ενδιαφερομένης και όσον αφορά την κατηγορία περί καταχρηστικής εκμεταλλεύσεως δεσπόζουσας θέσεως (σ. 11 του δικογράφου της προσφυγής). Η προσφεύγουσα προσέθεσε ότι η Επιτροπή στήριξε, όπως φαίνεται, την άποψή της σε έγγραφα στα οποία η προσφεύγουσα δεν είχε πρόσβαση. Αυτή η συνοπτική έκθεση του λόγου ακυρώσεως στο δικόγραφο της προσφυγής αρκούσε για να παράσχει στην Επιτροπή τη δυνατότητα να υπερασπίσει λυσιτελώς τον τρόπο με τον οποίο ενήργησε και την απόφασή της. Συνεπώς, πρέπει να διαπιστωθεί ότι ο λόγος ακυρώσεως είναι παραδεκτός.

44 Πρέπει να προστεθεί ότι το δικόγραφο της προσφυγής παραπέμπει επίσης στις σελίδες 3 έως 5 των παρατηρήσεων με τις οποίες δόθηκε απάντηση στην ανακοίνωση των αιτιάσεων (παράρτημα 3 του δικογράφου της προσφυγής), οι οποίες περιέχουν τη γενική εισαγωγή των παρατηρήσεων. Στις σελίδες αυτές η προσφεύγουσα επικρίνει την άρνηση που της αντέταξε γενικώς η Επιτροπή όσον αφορά «την πρόσβαση στον φάκελο» και την άρνηση της Επιτροπής να της διαβιβάσει έναν κατάλογο των εγγράφων, χωρίς ωστόσο να εκθέτει ιδιαίτερα επιχειρήματα προς αντίκρουση της αιτιάσεως περί καταχρηστικής εκμεταλλεύσεως δεσπόζουσας θέσεως. Το Πρωτοδικείο διαπιστώνει, πάντως, ότι στο χωρίο των παρατηρήσεων στο οποίο γίνεται παραπομπή εκτίθεται το επιχείρημα σχετικά με την άρνηση της Επιτροπής να κοινοποιήσει κατάλογο των περιεχομένων στον φάκελό της εγγράφων, επιχείρημα το οποίο στηρίζει τον παρόντα λόγο ακυρώσεως.

45 Ωστόσο, πρέπει να εξεταστεί εάν το Πρωτοδικείο έχει επίσης την υποχρέωση να λαμβάνει υπόψη το περιεχόμενο των δικογράφων που έχουν υποβληθεί στο πλαίσιο άλλων υποθέσεων που εκκρεμούν μεταξύ της προσφεύγουσας και της Επιτροπής. Συναφώς, πρέπει να υπομνηστεί ότι στη νομολογία του Δικα-

στηρίου λαμβάνονται υπόψη οι ιδιομορφίες κάθε συγκεκριμένης περιπτώσεως (βλ. αποφάσεις της 29ης Νοεμβρίου 1956, υπόθεση 9/55, Charbonnages de Beeringen κατά Ανωτάτης Αρχής ΕΚΑΧ, Συλλογή τόμος 1954-1964, σ. 107, της 8ης Ιουλίου 1965, συνεκδικασθείσες υποθέσεις 19/63 και 65/63, Satya Prakash κατά Επιτροπής ΕΚΑΕ, Συλλογή τόμος 1965-1968, σ. 137, της 13ης Ιουλίου 1965, υπόθεση 111/63, Lemmerz-Werke GmbH κατά Ανωτάτης Αρχής, Συλλογή τόμος 1965-1968, σ. 153, της 28ης Απριλίου 1971, υπόθεση 4/69, Lütticke κατά Επιτροπής, Συλλογή τόμος 1969-1971, σ. 769, σκέψη 2, και της 18ης Μαρτίου 1980, συνεκδικασθείσες υποθέσεις 26/79 και 86/79, Forges de Thy-Marcinelle και Monceau κατά Επιτροπής, Συλλογή τόμος 1980/Ι, σ. 585, σκέψη 4).

46 Όσον αφορά τη γενική παραπομπή στα δύο δικόγραφα των προσφυγών που ασκήθηκαν στις υποθέσεις PVC και PEBD, διαπιστώνεται ότι δεν εναπόκειται στον κοινοτικό δικαστή να μεταφέρει στην παρούσα διαδικασία, που αφορά την καταχρηστική εκμετάλλευση δεσπόζουσας θέσεως στην αγορά του ανθρακικού νατρίου, λόγους ακυρώσεως ή επιχειρήματα που έχουν προβληθεί στο πλαίσιο δύο άλλων υποθέσεων, οι οποίες αφορούν δύο χωριστές αγορές και δύο διαφορετικές παραβάσεις. Μια τέτοια μεταφορά θα ήταν ασυμβίβαστη προς την ευθύνη που έχει κάθε διάδικος για το περιεχόμενο των διαδικαστικών εγγράφων που καταθέτει, η οποία καθιερώνεται ιδίως με το άρθρο 37, παράγραφος 1, του Κανονισμού Διαδικασίας του Δικαστηρίου. Δεδομένου ότι το ζήτημα της προσβολής των δικαιωμάτων άμυνας πρέπει να κριθεί λαμβανομένων υπόψη των ιδιαιτέρων περιστάσεων κάθε συγκεκριμένης περιπτώσεως, το Πρωτοδικείο εκτιμά ότι, εν προκειμένω, δεν πρέπει να λάβει υπόψη το περιεχόμενο των υπομνημάτων που κατατέθηκαν στις προαναφερθείσες υποθέσεις PVC και PEBD.

47 Ωστόσο, όσον αφορά την παραπομπή στα υπομνήματα που κατατέθηκαν στην υπόθεση Τ-36/91, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι, μολονότι οι υποθέσεις Τ-36/91 και Τ-37/91 δεν συνεκδικάζονται, είναι γνωστό ότι οι διάδικοι, οι εκπρόσωποι και οι δικηγόροι είναι ίδιοι, ότι οι δύο προσφυγές ασκήθηκαν ενώπιον του Πρωτοδικείου την ίδια ημέρα, ότι οι δύο υποθέσεις εκκρεμούν ενώπιον του ιδίου τμήματος και ότι ανατέθηκαν στον ίδιο εισηγητή δικαστή και, τέλος, ότι οι προσβαλλόμενες αποφάσεις αφορούν την ίδια αγορά. Επιπλέον, η αποσύνδεση των οικονομικών δεδομένων της αγοράς του ανθρακικού νατρίου, στην οποία προέβη η Επιτροπή με την ανακοίνωση των αιτιάσεων, εξετάζοντας χωριστές διαδικασίες, είχε ως αποτέλεσμα την προσβολή των δικαιωμάτων άμυνας της προσφεύγουσας στη διαδικασία που κινήθηκε δυνάμει του άρθρου 85 της Συνθήκης, όπως διαπιστώνει το Πρωτοδικείο με την απόφαση που εκδίδει σήμερα στην υπόθεση Τ-36/91, ICI κατά Επιτροπής (σκέψεις 69 έως 118). Με την εν λόγω απόφαση, το Πρωτοδικείο διαπιστώνει ότι η Επιτροπή όφειλε να είχε προβεί σε συνολική εκτίμηση των επίμαχων δεδομένων. Ενόψει της ιδιαίτερης αυτής καταστάσεως, που χαρακτηρίζεται από στενή συνάφεια

των δύο υποθέσεων, το Πρωτοδικείο εκτιμά ότι η παραπομπή που γίνεται με το παρόν δικόγραφο προσφυγής στο δικόγραφο προσφυγής που έχει υποβληθεί στην υπόθεση T-36/91 μπορεί να γίνει δεκτή.

48 Στο μέτρο που η προσφεύγουσα προσάπτει, τέλος, την Επιτροπή ότι κατέληξε σε ορισμένα συμπεράσματα, αφενός, όσον αφορά το γενικό επίπεδο των τιμών, και, αφετέρου, όσον αφορά τη μη χορήγηση ειδικής εκπτώσεως από την αμερικανική εταιρία Allied, χωρίς να της διαβιβάσει τα σχετικά έγγραφα, το Πρωτοδικείο εκτιμά ότι οι ενδείξεις που παρέχει η προσφεύγουσα συναφώς είναι αρκούντως σαφείς και συγκεκριμένες ώστε να πληρούν τις απαιτήσεις μιας συνοπτικής εκθέσεως των ισχυρισμών των οποίων γίνεται επίκληση, όπως επιβάλλεται από τις προαναφερθείσες διατάξεις του Οργανισμού (ΕΚ) του Δικαστηρίου και του Κανονισμού Διαδικασίας. Ομοίως, η αιτίαση περί ελλείψεως αντικειμενικότητας προβλήθηκε κατά τρόπο σύννομο προς τον Κανονισμό Διαδικασίας.

Επί της ουσίας

49 Το Πρωτοδικείο υπενθυμίζει, εκ προοιμίου, ότι, στις υποθέσεις ανταγωνισμού, η πρόσβαση στον φάκελο σκοπεί να δώσει στους αποδέκτες μιας ανακοινώσεως αιτιάσεων τη δυνατότητα να λάβουν γνώση των αποδεικτικών στοιχείων που περιλαμβάνονται στον φάκελο της Επιτροπής, προκειμένου να μπορέσουν να εκφέρουν λυσιτελώς τη γνώμη τους, βάσει των στοιχείων αυτών, επί των συμπερασμάτων στα οποία κατέληξε η Επιτροπή με την ανακοίνωση αιτιάσεων. Η πρόσβαση στον φάκελο εντάσσεται, επομένως, στις διαδικαστικές εγγυήσεις που αποσκοπούν στην προστασία των δικαιωμάτων άμυνας (αποφάσεις του Πρωτοδικείου της 18ης Δεκεμβρίου 1992, συνεκδικασθείσες υποθέσεις T-10/92, T-11/92, T-12/92 και T-15/92, Cimenteries CBR κ.λπ. κατά Επιτροπής, Συλλογή 1992, σ. II-2667, σκέψη 38, και της 1ης Απριλίου 1993, υπόθεση T-65/89, BPB Industries και British Gypsum κατά Επιτροπής, Συλλογή 1993, σ. II-389, σκέψη 30). Ο δε σεβασμός των δικαιωμάτων άμυνας σε κάθε διαδικασία που μπορεί να καταλήξει σε επιβολή κυρώσεων αποτελεί θεμελιώδη αρχή του κοινοτικού δικαίου που πρέπει να τηρείται σε κάθε περίπτωση, ακόμη κι αν πρόκειται για διαδικασία διοικητικού χαρακτήρα. Ο πραγματικός σεβασμός της γενικής αυτής αρχής απαιτεί να παρέχεται στην ενδιαφερόμενη επιχείρηση η δυνατότητα, ήδη από το στάδιο της διοικητικής διαδικασίας, να καταστήσει λυσιτελώς γνωστή την άποψή της ως προς το υποστατό και την κρισιμότητα των πραγματικών περιστατικών, αιτιάσεων και συνθηκών που επικαλείται η Επιτροπή (απόφαση του Δικαστηρίου της 13ης Φεβρουαρίου 1979, υπόθεση 85/76, Hoffmann-La Roche κατά Επιτροπής, Συλλογή τόμος 1979/Ι, σ. 215, σκέψεις 9 έως 11).

50 Το Πρωτοδικείο εκτιμά ότι η προσβολή των δικαιωμάτων άμυνας πρέπει, επομένως, να εξετάζεται ενόψει των ιδιαιτέρων περιστάσεων κάθε περιπτώσεως, καθόσον εξαρτάται ουσιωδώς από τις αιτιάσεις που έκρινε αποδεδειγμένες η Επιτροπή για να θεμελιώσει την παράβαση την οποία προσάπτει στην οικεία επιχείρηση. Προκειμένου, επομένως, να εξακριβώσει το βάσιμο του υπό κρίση λόγου ακυρώσεως, εξεταζομένου ως προς και τα δύο σκέλη του, το Πρωτοδικείο κρίνει αναγκαίο να προβεί σε μια συνοπτική εξέταση των ουσιαστικών αιτιάσεων που έκρινε αποδεδειγμένες η Επιτροπή με την ανακοίνωση των αιτιάσεων και με την προσβαλλόμενη απόφαση.

i) Επί των αιτιάσεων και των αποδεικτικών μέσων που δέχθηκε η Επιτροπή.

51 Συναφώς, διαπιστώνεται, πρώτον, ότι η κατηγορία που διατυπώνεται στην ανακοίνωση των αιτιάσεων μπορεί να συνοψιστεί ως εξής: Η προσφεύγουσα κατείχε, κατά τον κρίσιμο χρόνο, δεσπόζουσα θέση στο Ηνωμένο Βασίλειο, δεδομένου ότι το μερίδιό της στην αγορά υπερέβαινε το 90 % (σ. 75 της ανακοινώσεως των αιτιάσεων), και εκμεταλλευόταν καταχρηστικά τη θέση αυτή περίπου από το 1983. Η εκμετάλλευση αυτή οφειλόταν κυρίως στο ότι η προσφεύγουσα έκανε χρήση, έναντι των πελατών της, εκπτώσεων «για τις οριακές ποσότητες», τους ενθάρρυνε δηλαδή να αγοράζουν από εκείνη όχι μόνο τις «βασικές» ποσότητες, αλλά και τις πρόσθετες ή «οριακές» ποσότητες, τις οποίες θα μπορούσαν να είχαν αγοράσει από έναν δεύτερο προμηθευτή. Στην προσφεύγουσα προσάπτεται, επιπλέον, ότι, σε πολλές περιπτώσεις, άσκησε πιέσεις σε πελάτες ώστε να τους δεσμεύσει να καλύπτουν από αυτήν το σύνολο σχεδόν των αναγκών τους, προκειμένου να ελαχιστοποιήσει την επίδραση του ανταγωνισμού άλλων προμηθευτών και να διατηρήσει ένα οιονεί μονοπώλιο στην αγορά του Ηνωμένου Βασιλείου (σ. 77 επ. της ανακοινώσεως των αιτιάσεων).

52 Με την ανακοίνωση των αιτιάσεων πάντα, η Επιτροπή εξέθεσε περαιτέρω ότι αυτή η στρατηγική εξασφαλίσεως της πιστότητας των πελατών σκοπούσε στον συστηματικό αποκλεισμό των εισαγωγών ανθρακικού νατρίου στο Ηνωμένο Βασίλειο, εξαιρουμένων των εισαγωγών της αμερικανικής εταιρίας Allied, της οποίας την παραμονή στην αγορά ήταν διατεθειμένη, για λόγους «εμπορικής σωφροσύνης», να ανεχθεί η προσφεύγουσα, ως επικουρικού προμηθευτή και εντός αυστηρών ορίων τα οποία εξασφαλίζονται με την ελάχιστη τιμή την οποία η εταιρία αυτή είχε δεσμευθεί να τηρεί στο πλαίσιο μιας διαδικασίας

αντιντάμπινγκ. Πράγματι, η προσφεύγουσα φρονούσε ότι, εάν η Allied αναγκαζόταν να αποσυρθεί τελείως από την αγορά του Ηνωμένου Βασιλείου, οι υαλουργικές βιομηχανίες θα αναζητούσαν σχεδόν αναπόφευκτα εναλλακτικές πηγές εφοδιασμού στην ηπειρωτική Ευρώπη (σ. 62 επ. της ανακοινώσεως των αιτιάσεων).

53 Κατά την εκτίμηση της Επιτροπής, οι προαναφερθείσες εμπορικές πρακτικές συνιστούσαν άνιση μεταχείριση των διαφόρων πελατών της προσφεύγουσας, στο μέτρο που οι εκπτώσεις δεν αντανακλούσαν πιθανές διαφορές κόστους με βάση τις πωλούμενες ποσότητες, αλλά χορηγούνταν εφόσον ήταν βέβαιο ότι ο πελάτης κάλυπτε το σύνολο ή το μεγαλύτερο δυνατό μέρος των αναγκών του. Έτσι, το σύστημα των εκπτώσεων «για τις οριακές ποσότητες» παρουσίαζε σημαντικές διακυμάνσεις από πελάτη σε πελάτη ως προς το ποσοτικό όριο ενεργοποιήσεώς του. Διαφορές παρουσίαζε και το ίδιο το ύψος της εκπτώσεως ανά τόνο (σ. 79 και 80 της ανακοινώσεως των αιτιάσεων).

54 Όσον αφορά την επίδραση στο εμπόριο μεταξύ των κρατών μελών, η Επιτροπή έκρινε ότι τα μέτρα που είχε λάβει η προσφεύγουσα, τα οποία εστράφησαν κατ' αρχάς κατά των εισαγωγών από τις Ηνωμένες Πολιτείες (Allied) και την Πολωνία, είχαν διατηρήσει την επικρατούσα κατάσταση του διαχωρισμού των αγορών. Επιπλέον, εάν η προσφεύγουσα δεν είχε λάβει τα μέτρα αυτά, οι εισαγόμενες στο Ηνωμένο Βασίλειο ποσότητες που προέρχονταν από τις Ηνωμένες Πολιτείες θα μπορούσαν να είχαν πωληθεί σε πελάτες σε άλλα κράτη μέλη (σ. 80 και 81 της ανακοινώσεως των αιτιάσεων).

55 Προς απόδειξη των αιτιάσεων αυτών, η Επιτροπή συνήψε στην ανακοίνωση των αιτιάσεων που απηύθυνε στην προσφεύγουσα σειρά εγγράφων τα οποία φέρουν την ένδειξη V και τα περισσότερα από τα οποία προέρχονται από την ίδια την προσφεύγουσα. Ορισμένα έγγραφα προέρχονται από την Επιτροπή (V.61, V.64, V.66, V.67, V.69, V.71 και V.74) και σχετίζονται με έναν φάκελο ο οποίος είχε ανοιχθεί το 1979 και κλείσει το 1982 και ο οποίος αφορούσε μια πρώτη έρευνα της Επιτροπής σχετικά με τις συμβάσεις προμήθειας που είχε συνάψει η προσφεύγουσα στην αγορά του Ηνωμένου Βασιλείου. Ορισμένα

άλλα έγγραφα προέρχονται από υαλουργικές βιομηχανίες εγκατεστημένες στο Ηνωμένο Βασίλειο, τις εταιρίες Rockware και CWS, και από έναν ανταγωνιστή της προσφεύγουσας στην αγορά αυτή, την εταιρία Brenntag, που είναι εισαγωγέας πολωνικού ανθρακικού νατρίου· ο φάκελος αυτός αφορούσε την πολιτική που φέρεται ότι ακολουθούσε η ICI προκειμένου να εκτοπίσει, με το σύστημά της εκπτώσεων, την εταιρία Brenntag από την οικεία αγορά (V.92 έως V.98). Τέλος, το έγγραφο V.90 αφορά μια υπόσχεση της CWS περί μειώσεως των αγορών ανθρακικού νατρίου αμερικανικής προελεύσεως. Επιβάλλεται η διαπίστωση ότι αυτά τα αποδεικτικά μέσα αφορούν αποκλειστικά την αγορά του Ηνωμένου Βασιλείου.

56 Όσον αφορά, δεύτερον, τις αιτιάσεις που περιέχονται στην προσβαλλόμενη απόφαση, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι συμπίπτουν, κατ' ουσίαν, με εκείνες που περιέχονται στην ανακοίνωση των αιτιάσεων. Ωστόσο, πρέπει να προστεθεί ότι το συμπέρασμα, που περιέχεται στην παράγραφο 39 της αποφάσεως, ότι ούτε ο Αμερικανός παραγωγός Allied ούτε ο διάδοχός του General Chemical προσέφεραν ειδική έκπτωση για τις οριακές ποσότητες στη Rockware ή σε οποιονδήποτε άλλον πελάτη είναι απόρροια συμπληρωματικών ελέγχων που διεξήγαγε η Επιτροπή μετά την ακρόαση της προσφεύγουσας, επί των οποίων δεν δόθηκε στην προσφεύγουσα η ευκαιρία να εκφέρει την άποψή της πριν από την έκδοση της αποφάσεως. Όσον αφορά την επίδραση στο εμπόριο μεταξύ των κρατών μελών, η Επιτροπή έκρινε ότι επρόκειτο για μια συνέπεια της επικρινόμενης συμπεριφοράς, ενώ το επιχείρημα περί ενδεχομένων επανεξαγωγών από το Ηνωμένο Βασίλειο δεν περιελήφθη πλέον στις παραγράφους 63 και 64 της αποφάσεως.

ii) Περί της άμυνας της προσφεύγουσας

57 Όσον αφορά την άμυνα της προσφεύγουσας, πρέπει να τονιστεί ότι, με τις παρατηρήσεις με τις οποίες απάντησε στην ανακοίνωση των αιτιάσεων («defence» της 31ης Μαΐου 1990), κατά την έγγραφη προετοιμασία της ακροάσεως («article 86 presentation») καθώς και κατά τη διάρκεια της ακροάσεως, στις 25 και 26 Ιουνίου 1990 (βλ. ανωτέρω, σκέψεις 10 έως 12), η προσφεύγουσα αμφισβήτησε ότι κατείχε δεσπόζουσα θέση στο Ηνωμένο Βασίλειο υπό την έννοια του άρθρου 86 της Συνθήκης και ότι είχε ακολουθήσει μια γενική στρατηγική συνιστάμενη στον αποκλεισμό άλλων παραγωγών ανθρακικού νατρίου από την αγορά. Για τις «εκπτώσεις για τις οριακές ποσότητες» που της κατελογίζοντο, η προσφεύγουσα διαπραγματευόταν χωριστά με κάθε πελάτη και όχι βάσει προμελετημένου σχεδίου. Οι εν λόγω εκπτώσεις δεν είναι αντίθετες προς τα

κριτήρια που έχει διαμορφώσει η νομολογία του Δικαστηρίου σχετικά με τις θεμιτές εκπτώσεις. Όσον αφορά την επίδραση στο εμπόριο μεταξύ κρατών μελών, η προσφεύγουσα υποστήριξε ότι η σκέψη που ανέπτυξε η Επιτροπή σχετικά με τη δυνατότητα επανεξαγωγών από το Ηνωμένο Βασίλειο ήταν εξωπραγματική.

58 Η προσφεύγουσα επανέλαβε τα αμυντικά αυτά επιχειρήματα ενώπιον του Πρωτοδικείου, στο πλαίσιο των λόγων ακυρώσεως που στρέφονται, αφενός, κατά της εκτιμήσεως των πραγματικών περιστατικών και, αφετέρου, κατά της νομικής εκτιμήσεως της Επιτροπής. Όσον αφορά την επίδραση στο εμπόριο μεταξύ κρατών μελών, η προσφεύγουσα προσάρμοσε την άμυνά της στη νέα αιτιολογία της αποφάσεως, αρνούμενη ότι η συμπεριφορά της οδήγησε σε στεγανοποίηση της αγοράς. Επιπλέον, ισχυρίστηκε ότι υπήρχε αντίφαση με άλλες διαπιστώσεις στις οποίες είχε προβεί σε άλλες περιπτώσεις η Επιτροπή, σχετικά με την ύπαρξη εναρμονισμένης πρακτικής κατά την έννοια του άρθρου 85 της Συνθήκης.

iii) Επί της σημασίας του λόγου ακυρώσεως περί προσβολής των δικαιωμάτων άμυνας.

59 Από τα προεκτεθέντα προκύπτει ότι το Πρωτοδικείο πρέπει να εξετάσει εάν η ενώπιόν του άμυνα της προσφεύγουσας επηρεάστηκε από τυχόν προσβολή των δικαιωμάτων της άμυνας, οφειλομένη στην άρνηση να της επιτραπεί «η πρόσβαση στον φάκελο». Συναφώς, διαπιστώνεται ότι — όπως προκύπτει από το δικόγραφο της προσφυγής — η προσφεύγουσα διαμαρτύρεται για την άρνηση αυτή γενικά, χωρίς να αναφέρεται σε συγκεκριμένα μέρη του «φακέλου» τα οποία έχει στη διάθεσή της μόνον η Επιτροπή. Ενόψει της απαντήσεως της Επιτροπής σε ερώτηση του Πρωτοδικείου, διαπιστώνεται ότι ο «φάκελος» αυτός αποτελείται από 59 επί μέρους φακέλους (βλ. ανωτέρω σκέψη 40). Κατά συνέπεια, ο λόγος ακυρώσεως πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι αφορά την άρνηση της Επιτροπής να επιτρέψει στην προσφεύγουσα την πρόσβαση σε αυτούς τους 59 επί μέρους φακέλους, συμπεριλαμβανομένων εκείνων που συγκεντρώνουν έγγραφα προερχόμενα από την ίδια την προσφεύγουσα, δεδομένου ότι και αυτοί οι φάκελοι δεν παύουν να καλύπτονται από όσα ανέπτυξε η προσφεύγουσα.

60 Επιπλέον, πρέπει να γίνει διάκριση μεταξύ προσβάσεως σε ενδεχομένως απαλλακτικά για την προσφεύγουσα έγγραφα και προσβάσεως σε έγγραφα που αποδεικνύουν την ύπαρξη της φερομένης παραβάσεως. Συνεπώς, ο λόγος ακυρώσεως πρέπει να διαιρεθεί σε δύο σκέλη, από τα οποία το πρώτο αναφέρεται σε έγγραφα ενδεχομένως απαλλακτικά, ενώ το δεύτερο αφορά τα αποδεικτικά της κατηγορίας έγγραφα. Στο πλαίσιο του δευτέρου αυτού σκέλους, πρέπει να εξεταστεί η αιτίαση ότι η Επιτροπή προέβη σε διαπιστώσεις περί των πραγματικών περιστατικών σχετικά με το επίπεδο των τιμών και τη συμπεριφορά της εταιρίας Allied, χωρίς να επιτρέψει προηγουμένως στην προσφεύγουσα πρόσβαση στα αντίστοιχα αποδεικτικά εις βάρος της έγγραφα, και ότι αξιολόγησε τα αποδεικτικά στοιχεία κατά τρόπο μεροληπτικό και εσφαλμένο.

— Επί του πρώτου σκέλους του λόγου ακυρώσεως, περί μη κοινοποιήσεως στην προσφεύγουσα ενδεχομένως απαλλακτικών εγγράφων

61 Κατ' αρχάς, πρέπει να εξεταστεί εάν η άρνηση της Επιτροπής να επιτρέψει στην προσφεύγουσα την πρόσβαση στους φακέλους των παραγωγών της ηπειρωτικής Ευρώπης (Solvay, Rhône-Poulenc, Deutsche Solvay Werke, Akzo και Solvay Ισπανίας) είναι δυνατόν να επηρέασε την άμυνά της. Δεδομένου όμως ότι η ύπαρξη δεσπόζουσας θέσεως της προσφεύγουσας διαπιστώθηκε βάσει του μεριδίου αγοράς που κατείχε (βλ. παραγράφους 4, 47 και 48 της αποφάσεως της Επιτροπής και απόφαση του Δικαστηρίου της 3ης Ιουλίου 1991, υπόθεση C-62/86, Akzo κατά Επιτροπής, Συλλογή 1991, σ. I-3359, σκέψη 60), καμία ένδειξη δεν στηρίζει την πιθανολόγηση ότι η προσφεύγουσα θα μπορούσε να ανακαλύψει, π.χ., στους επί μέρους φακέλους της Solvay ή της Akzo, έγγραφα που να ανασκευάζουν τη διαπίστωση ότι κατείχε δεσπόζουσα θέση στην αγορά του ανθρακικού νατρίου στο Ηνωμένο Βασίλειο. Όσον αφορά την καταχρηστική εκμετάλλευση αυτής της δεσπόζουσας θέσεως, πρέπει να υπομνηστεί ότι διαπιστώθηκε από την Επιτροπή στον τομέα των εμπορικών σχέσεων μεταξύ της προσφεύγουσας και των εγκατεστημένων στο Ηνωμένο Βασίλειο πελατών της. Και ως προς αυτό το σημείο είναι αμφίβολο εάν η προσφεύγουσα θα μπορούσε να είχε ανεύρει στους φακέλους που προέρχονταν από τους παραγωγούς της ηπειρωτικής Ευρώπης έγγραφα τα οποία να μεταβάλλουν τη νομική εκτίμηση σχετικά με τα συστήματα εκπτώσεων που εφάρμοζε, τις ρήτρες αποκλειστικής προμήθειας και τις συμφωνίες τις οποίες, κατά την Επιτροπή, είχε συνάψει η προσφεύγουσα με τους εγκατεστημένους στο Ηνωμένο Βασίλειο πελάτες της με σκοπό να περιορίσει τις αγορές τους από ανταγωνιστές της.

62 Όσον αφορά την επίδραση στο εμπόριο μεταξύ των κρατών μελών, πρέπει να εξεταστεί εάν η έλλειψη προσβάσεως στα έγγραφα των παραγωγών της ηπειρωτικής Ευρώπης ήταν δυνατό να εμποδίσει την προσφεύγουσα να αντικρούσει, κατά τη διάρκεια της διοικητικής διαδικασίας, την αιτίαση που ανέπτυξε η

Επιτροπή στις παραγράφους 63 και 64 της αποφάσεως. Συναφώς, πρέπει να τονιστεί εκ προοιμίου ότι η προσφεύγουσα δεν χρησιμοποίησε, στο πλαίσιο της άμυνάς της δυνάμει του άρθρου 86, τα παραρτήματα ΙΙ της ανακοινώσεως των αιτιάσεων, τα οποία της είχαν αποσταλεί και των οποίων είχε επομένως γνώση (βλ. ανωτέρω σκέψη 5). Ωστόσο, η προσφεύγουσα επιχείρησε να εξηγήσει τη στεγανοποίηση των αγορών με βάση τις αντικειμενικές συνθήκες της αγοράς του ανθρακικού νατρίου. Κατά την άποψή της, οι παραγωγοί της ηπειρωτικής Ευρώπης έχουν προβεί επανειλημμένα σε προσφορές τιμών σε εγκατεστημένους στο Ηνωμένο Βασίλειο πελάτες. Οι λόγοι για τους οποίους οι προσφορές αυτές δεν κατέληξαν σε πωλήσεις εξηγήθηκαν στο πλαίσιο της υποθέσεως T-36/91 (σ. 99 του δικογράφου της υπό κρίση προσφυγής, το οποίο παραπέμπει προφανώς στα όσα αναπτύσσονται στα σημεία 4.1.1 επ. του δικογράφου της προσφυγής T-36/91). Συνεπώς, πρέπει να εξακριβωθεί εάν τα αμυντικά αυτά επιχειρήματα θα μπορούσαν να είχαν ενισχυθεί από έγγραφα προερχόμενα από παραγωγούς της ηπειρωτικής Ευρώπης.

63 Σύμφωνα με το άρθρο 86 της Συνθήκης, η Επιτροπή όφειλε να εξετάσει εάν η ενδεχόμενη καταχρηστική εκμετάλλευση από την προσφεύγουσα «ηδύνατο» να επηρεάσει το εμπόριο μεταξύ των κρατών μελών. Επομένως, κατά τη νομολογία του Δικαστηρίου και του Πρωτοδικείου, δεν ήταν αναγκαίο να διαπιστωθεί η ύπαρξη ενεστώσας και πραγματικής επιδράσεως στο διακρατικό εμπόριο (βλ. απόφαση του Δικαστηρίου της 9ης Νοεμβρίου 1983, υπόθεση 322/81, Michelin κατά Επιτροπής, Συλλογή 1983, σ. 3461, σκέψη 103, και προαναφερθείσα απόφαση BPB Industries και British Gypsum κατά Επιτροπής, σκέψεις 134 και 135). Κατά συνέπεια, οι διαπιστώσεις στις οποίες προέβη η Επιτροπή στις παραγράφους 63 και 64 της αποφάσεως εμφανίζονται διφορούμενες. Πράγματι, στις παραγράφους αυτές η Επιτροπή διαπιστώνει ότι τα μέτρα που έλαβε η προσφεύγουσα επηρεάζουν («affects») το διακρατικό εμπόριο, αντί να διαπιστώσει ότι δύνανται να το επηρεάσουν («may affect»)· εξάλλου, στην παράγραφο 40 της αποφάσεως παρατίθεται το ακριβές κείμενο του άρθρου 86 της Συνθήκης [«susceptible...», («δύναται...»)]. Ωστόσο, ακόμη και αν η Επιτροπή, με την απόφασή της, διαπίστωσε μια υπαρκτή επίπτωση στο διακρατικό εμπόριο, η προσφεύγουσα όφειλε να ανταποδείξει ότι τα μέτρα που είχε λάβει δεν ηδύναντο να το επηρεάσουν. Εάν υποτεθεί ότι έγγραφα προερχόμενα από την Akzo ή τη Solvay μπορούν να αποδείξουν ότι άλλοι παράγοντες συνέβαλαν στην παρεμπόδιση των εισαγωγών ανθρακικού νατρίου από την ηπειρωτική Ευρώπη στο Ηνωμένο Βασίλειο, καμία ένδειξη δεν δημιουργεί τεκμήριο ότι τα έγγραφα αυτά μπορούν να ανασκευάσουν τη διαπίστωση ότι τα εφαρμοσθέντα από την προσφεύγουσα μέτρα συνέβαλαν — και αυτά — στη στεγανοποίηση αυτή των αγορών και ηδύναντο, επομένως, να επηρεάσουν το εμπόριο μεταξύ κρατών μελών. Επομένως, ούτε η αίτηση περί παροχής καταλόγου των εγγράφων που περιέχονταν στους φακέλους των παραγωγών της ηπειρωτικής Ευρώπης ήταν δικαιολογημένη στην παρούσα υπόθεση.

64 Όσον αφορά την απόρριψη του αιτήματος προσβάσεως στους 11 φακέλους που περιείχαν τα έγγραφα που προέρχονταν από την ίδια την προσφεύγουσα, το Πρωτοδικείο δεν αποκλείει το ενδεχόμενο τα έγγραφα αυτά να περιέχουν στοιχεία χρήσιμα για την άμυνά της. Ωστόσο, πρέπει να υπομνηστεί ότι, δυνάμει του άρθρου 14, παράγραφος 1, στοιχείο β', του κανονισμού 17, οι ελεγκτές της Επιτροπής είχαν την εξουσία να λάβουν μόνο φωτοαντίγραφα των εγγράφων αυτών. Επομένως, η προσφεύγουσα είχε τη δυνατότητα να εξακριβώσει ποια ήταν αυτά τα έγγραφα, τα οποία προέρχονταν από το δικό της πεδίο δράσεως. Τίποτε δεν μπορούσε να την εμποδίσει να αξιοποιήσει τα χρήσιμα για την άμυνά της στοιχεία που ενδεχομένως περιέχονταν στα έγγραφα αυτά. Η διαπίστωση αυτή ισχύει εξάλλου για κάθε άλλο έγγραφο ευρισκόμενο στην κατοχή της προσφεύγουσας, που τυχόν διέφυγε της προσοχής της Επιτροπής και δεν ελήφθη με τη μορφή φωτοαντίγραφου. Επομένως, η γενική αρχή της ισότητας των όπλων, που προϋποθέτει ότι η διωκόμενη επιχείρηση γνωρίζει εξίσου καλά τα στοιχεία της διαδικασίας όσο και η Επιτροπή, δεν υποχρεώνει την Επιτροπή να παράσχει στην επιχείρηση αυτή κατάλογο των εγγράφων που προέρχονται από την ίδια την επιχείρηση.

65 Πρέπει να προστεθεί ότι η Επιτροπή δικαιολόγησε την ανυπαρξία καταλόγου υπό τις συνθήκες της παρούσας περιπτώσεως, υποστηρίζοντας, χωρίς να αντικρουστεί ως προς το σημείο αυτό από την προσφεύγουσα, ότι ένας τέτοιος κατάλογος θα ήταν περιττός, δεδομένου ότι η προσφεύγουσα διέθετε προδήλως πλήρη σειρά των δικών της εγγράφων προς αντιμετώπιση παντός ενδεχομένου. Επιπλέον, η διεξαγωγή της ακροάσεως της προσφεύγουσας κατά τη διοικητική διαδικασία (βλ. ανωτέρω σκέψεις 11 και 12) επιβεβαιώνει ότι η προσφεύγουσα δεν εμποδίστηκε στην ανάπτυξη των αμυντικών ισχυρισμών της από το γεγονός ότι η Επιτροπή δεν της είχε χορηγήσει τον κατάλογο των δικών της εγγράφων. Πράγματι, κατά την ακρόαση αυτή, η Επιτροπή παρουσίασε για πρώτη φορά τρία αποδεικτικά της κατηγορίας έγγραφα προερχόμενα από την προσφεύγουσα (τα έγγραφα «X12 έως X14»), τα οποία δεν είχε επισυνάψει στην ανακοίνωση των αιτιάσεων. Ωστόσο, όπως προκύπτει από τα πρακτικά της ακροάσεως, ο δικηγόρος της προσφεύγουσας δήλωσε, ήδη κατά την ακρόαση που αφορούσε την εξεταζόμενη δυνάμει του άρθρου 85 της Συνθήκης υπόθεση: «As Mr. J. correctly says, ICI can look at its own original documents (...)» [όπως ορθώς επισημαίνει ο κ. J., η ICI μπορεί να ανατρέξει στα δικά της πρωτότυπα έγγραφα (...)] (σ. 47 των πρακτικών).

66 Από τα προεκτεθέντα προκύπτει ότι η έλλειψη καταλόγου των προερχομένων από την προσφεύγουσα εγγράφων δεν την εμπόδισε να ασκήσει τα αμυντικά της δικαιώματα. Συνεπώς, το πρώτο σκέλος του λόγου ακυρώσεως δεν μπορεί

να γίνει δεκτό. Επομένως, τα επικουρικά αιτήματα της προσφεύγουσας, που σκοπούσαν στο να διαταχθεί η διεξαγωγή αποδείξεων σχετικά με την εξέταση των φακέλων από τους συμβούλους της προσφεύγουσας ή από το ίδιο το Πρωτοδικείο, πρέπει να απορριφθούν, δεδομένου ότι, υπό τις παρούσες συνθήκες, ορθώς η Επιτροπή αρνήθηκε να επιτρέψει στην προσφεύγουσα την πρόσβαση στους φακέλους αυτούς και να της παράσχει κατάλογο των εκεί περιεχομένων εγγράφων.

Επί του δευτέρου σκέλους του λόγου ακυρώσεως περί μη κοινοποιήσεως στην προσφεύγουσα ορισμένων αποδεικτικών της κατηγορίας εγγράφων

67 Όσον αφορά, κατ' αρχάς, τις διαπιστώσεις που περιέχει η απόφαση σχετικά με το γενικό επίπεδο των τιμών, πρέπει να υπομνηστεί ότι η Επιτροπή υπογράμμισε ότι κατέληξε στα συμπεράσματά της αποκλειστικά βάσει των εγγράφων που προέρχονταν από την προσφεύγουσα. Στο μέτρο που η προσφεύγουσα ισχυρίζεται ότι τα έγγραφα αυτά δεν δικαιολογούν αυτά τα συμπεράσματα, το Πρωτοδικείο φρονεί ότι πρόκειται για ζήτημα ερμηνείας και εκτιμήσεως των αποδεικτικών μέσων τα οποία επικαλείται η Επιτροπή. Ωστόσο, το εάν τα έγγραφα που δέχθηκε ως αποδεικτικά της κατηγορίας η Επιτροπή είναι επαρκή ή όχι για να θεμελιώσουν την προσαπτόμενη παράβαση είναι ζήτημα που ανάγεται στο βάσιμο των εκτιμήσεων των πραγματικών περιστατικών στις οποίες κατέληξε η Επιτροπή στις αιτιολογικές σκέψεις της αποφάσεως. Επομένως, το ζήτημα αυτό, στο μέτρο που αφορά την εξέταση της ουσίας της υποθέσεως, είναι άσχετο προς τον λόγο ακυρώσεως περί προσβολής των δικαιωμάτων άμυνας.

68 Επιπλέον, όσον αφορά τις διαπιστώσεις στις οποίες προέβη η Επιτροπή στη σκέψη 39 της αποφάσεως σχετικά με την ειδική έκπτωση που φέρεται ότι προσέφερε η εταιρία Allied στο Ηνωμένο Βασίλειο, πρέπει να υπομνηστεί ότι οι διαπιστώσεις αυτές είναι απόρροια συμπληρωματικών ελέγχων που διεξήχθησαν μετά την ακρόαση της προσφεύγουσας. Ωστόσο, δεν δόθηκε στην προσφεύγουσα η ευκαιρία να εκφράσει τη γνώμη της επί των διαπιστώσεων αυτών πριν από την έκδοση της αποφάσεως. Το Πρωτοδικείο φρονεί ότι αυτός ο τρόπος ενέργειας δύσκολα μπορεί να θεωρηθεί συνάδων προς τον σεβασμό των δικαιωμάτων άμυνας.

69 Ωστόσο, η προσφεύγουσα δεν αμφισβητεί ότι το πόρισμα των ελέγχων αυτών — ότι δηλαδή δεν προσφέρθηκε ιδιαίτερα ευνοϊκή έκπτωση — είναι αληθές,

υπογραμμίζει μάλιστα ότι οι έλεγχοι αυτοί «στερούνται ενδιαφέροντος». Συγκεκριμένα, η προσφεύγουσα δηλώνει ότι κατ' εκείνο τον χρόνο είχε απλώς «σκεφτεί» ότι ο εν λόγω Αμερικανός παραγωγός ανθρακικού νατρίου είχε προτείνει μια ιδιαίτερα ενδιαφέρουσα έκπτωση και ότι, συνεπώς, για να είναι ανταγωνιστική, έπρεπε να προβεί σε παρόμοια προσφορά (σημεία 2.2.3 και 2.2.5 του υπομνήματος απαντήσεως).

70 Υπό τις ιδιαίτερες αυτές συνθήκες και ακόμη και αν υποτεθεί ότι η χρησιμοποίηση μη διαβιβασθέντων εγγράφων συνιστά διαδικαστική πλημμέλεια, το Πρωτοδικείο εκτιμά ότι, όπως προκύπτει από τους ισχυρισμούς της ίδιας της προσφεύγουσας, η πλημμέλεια αυτή δεν επηρέασε την άσκηση των δικαιωμάτων άμυνάς της. Πράγματι, η συμπληρωματική έρευνα της Επιτροπής αφορούσε το επίπεδο των πραγματικών τιμών που εφάρμοζε η Allied, ενώ η προσφεύγουσα ουδέποτε αναφέρθηκε στο ζήτημα αυτό με την επιχειρηματολογία της, αλλά εξέθεσε απλώς μια υποκειμενική εντύπωση που είχε σχηματίσει η ίδια.

71 Πρέπει να προστεθεί ότι, ακόμη και αν με τους επίμαχους συμπληρωματικούς ελέγχους η Επιτροπή συνεκέντρωνε αποδεικτικά της κατηγορίας έγγραφα, βάσει των οποίων θα διατύπωνε νέες αιτιάσεις στην απόφαση, μια τέτοια διαδικαστική πλημμέλεια θα είχε ως συνέπεια απλώς και μόνο τον αποκλεισμό της χρησιμοποιήσεως των εγγράφων αυτών ως αποδεικτικών μέσων. Ο αποκλεισμός αυτός, όχι μόνο δεν θα συνεπαγόταν την ολική ακύρωση της αποφάσεως, αλλά επιπλέον θα είχε σημασία μόνο στο μέτρο που η σχετική αιτίαση της Επιτροπής μπορούσε να αποδειχθεί μόνον με τα έγγραφα αυτά (απόφαση του Δικαστηρίου της 25ης Οκτωβρίου 1983, υπόθεση 107/82, AEG κατά Επιτροπής, Συλλογή 1983, σ. 3151, σκέψεις 24 έως 30). Έτσι, και αυτό το ζήτημα ανάγεται στο βάσιμο των εκτιμήσεων των πραγματικών περιστατικών στις οποίες προέβη η Επιτροπή και, επομένως, στην εξέταση της ουσίας της υποθέσεως.

72 Ομοίως, η επικρινόμενη έλλειψη αντικειμενικότητας της Επιτροπής, η οποία φέρεται ότι ερμήνευσε ορισμένα έγγραφα κατά τρόπο που αλλοιώνει το περιεχόμενό τους, πρέπει να εξεταστεί στο πλαίσιο του ελέγχου της ορθής εκτιμήσεως των αποδεικτικών στοιχείων. Δεν συνιστά προσβολή των δικαιωμάτων άμυνας, δυνάμενη να οδηγήσει στην ακύρωση της αποφάσεως και, ενδεχομένως, στην επανέναρξη της διοικητικής διαδικασίας.

73 Κατά συνέπεια, το δεύτερο σκέλος του λόγου ακυρώσεως πρέπει να απορριφθεί. Επομένως, ο λόγος περί προσβολής των δικαιωμάτων άμυνας πρέπει να απορριφθεί στο σύνολό του.

Επί του λόγου ακυρώσεως περί παράτυπης κυρώσεως της εγκριθείσας από την Επιτροπή πράξεως

Επιχειρήματα των διαδίκων

74 Με το συμπληρωματικό δικόγραφο, η προσφεύγουσα προσάπτει στην Επιτροπή ότι παρέβη το άρθρο 12 του εσωτερικού κανονισμού της, καθόσον στην κοινοποιηθείσα απόφαση δεν είχε προηγουμένως τεθεί ο απαιτούμενος κυρωτικός τύπος. Συναφώς, η προσφεύγουσα παραπέμπει, μεταξύ άλλων, στις δηλώσεις στις οποίες προέβησαν εκπρόσωποι της Επιτροπής κατά την προφορική διαδικασία στην εκκρεμή ενώπιον του Πρωτοδικείου υπόθεση «PVC», η οποία περατώθηκε στις 10 Δεκεμβρίου 1991 (βλ. ανωτέρω σκέψη 18).

75 Κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, η προσφεύγουσα υποστήριξε, επικαλούμενη την προαναφερθείσα απόφαση του Δικαστηρίου της 15ης Ιουνίου 1994, ότι η κύρωση που προβλέπει το άρθρο 12 του εσωτερικού κανονισμού της Επιτροπής πρέπει να πραγματοποιείται πριν από την κοινοποίηση της προσβαλλόμενης πράξεως. Η προσφεύγουσα υπογράμμισε ότι η καθυστερημένη κύρωση στην οποία προέβησαν εν προκειμένω ο Πρόεδρος και ο Γενικός Γραμματέας της Επιτροπής πραγματοποιήθηκε μετά την κοινοποίηση της αποφάσεως, και μάλιστα μετά την άσκηση της υπό κρίση προσφυγής, και, επομένως, δεν μπορεί να θεωρηθεί ως έγκυρη θεραπεία του αρχικού διαδικαστικού ελαττώματος, άλλως θα αναιρούνταν η ίδια η έννοια του ουσιώδους τύπου. Η προσφεύγουσα προσέθεσε ότι, δεδομένου ότι η απόφαση κυρώθηκε μετά την πάροδο έτους και πλέον από την έκδοσή της, είναι σαφές ότι ήταν πλέον ανθρωπίνως αδύνατον στον Πρόεδρο και τον Γενικό Γραμματέα της Επιτροπής να ελέγξουν εάν το κείμενο που τους ζητούνταν να κυρώσουν ήταν όντως το ίδιο με εκείνο που είχε εγκριθεί.

76 Η Επιτροπή υποστηρίζει, κυρίως, ότι ο λόγος ακυρώσεως πρέπει να απορριφθεί ως απαράδεκτος, καθόσον προβλήθηκε εκπροθέσμως. Απαντώντας σε γραπτή ερώτηση του Πρωτοδικείου, η Επιτροπή διευκρίνισε ότι, εν προκειμένω, δεν υπάρχει κανένα νομικό ή πραγματικό στοιχείο που να ανέκυψε κατά τη διαδικασία, κατά την έννοια του άρθρου 48, παράγραφος 2, του Κανονισμού Διαδικασίας. Αφενός, η απόφαση PVC δεν μπορεί να θεωρηθεί, αφ' εαυτής, ως νέο γεγονός (βλ. διάταξη του Πρωτοδικείου της 26ης Μαρτίου 1992, υπόθεση T-4/89 Rév., BASF κατά Επιτροπής, Συλλογή 1992, σ. II-1591, σκέψη 12). Αφετέρου, είναι αμφίβολο εάν οι δηλώσεις εκπροσώπων της Επιτροπής, οι οποίες έχουν γίνει στο πλαίσιο μιας άλλης διαδικασίας, μπορούν, αυτές καθ' εαυτές, να χαρακτηρισθούν ως «νέο γεγονός» στο πλαίσιο της παρούσας διαδικασίας. Τέλος, η διαδικασία εκδόσεως της αποφάσεως στην υπόθεση PVC χαρακτηριζόταν εν μέρει από ιδιάζοντες χρονικούς περιορισμούς. Δεδομένου ότι τούτο δεν συμβαίνει στην παρούσα υπόθεση, δεν είναι δικαιολογημένο να υποτεθεί, αντίθετα προς το τεκμήριο νομιμότητας που ισχύει υπέρ της υπό κρίση αποφάσεως, ότι η διαδικασία που εφαρμόστηκε στην υπόθεση PVC ήταν παρόμοια, σε όλες τις λεπτομέρειές της, με τη διαδικασία που εφαρμόζεται σε άλλες υποθέσεις στις οποίες τίθεται ζήτημα εφαρμογής των άρθρων 85 και 86 της Συνθήκης.

77 Επί της ουσίας, η Επιτροπή διευκρίνισε, κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση ότι η ακριβής ημερομηνία κατά την οποία η απόφαση κυρώθηκε με τις υπογραφές του Προέδρου και του Εκτελεστικού Γραμματέα της Επιτροπής δεν μπορεί τώρα πλέον να προσδιοριστεί. Ωστόσο, κατά την άποψη της Επιτροπής, είναι σαφές ότι η κύρωση αυτή πραγματοποιήθηκε στις αρχές του 1992, και τούτο ως προληπτικό μέτρο, αφότου τα σχετικά με την κύρωση προβλήματα εγέρθηκαν ενώπιον του Πρωτοδικείου στο πλαίσιο των υποθέσεων επί των οποίων εκδόθηκε η απόφαση PVC.

78 Ωστόσο, η Επιτροπή υποστήριξε ότι η κύρωση μιας αποφάσεως δεν πρέπει κατ' ανάγκη να προηγείται της κοινοποιήσεώς της. Πράγματι, η κύρωση δεν συνιστά αναπόσπαστο τμήμα της διαδικασίας εκδόσεως από το σώμα των επιτρόπτων της αποφάσεως, αυτής καθ' εαυτής, το δε άρθρο 12 του εσωτερικού κανονισμού ουδέν ορίζει περί του χρόνου της κυρώσεως. Συνεπώς, μια κύρωση που πραγματοποιείται μετά την κοινοποίηση είναι νομικώς ισχυρή, στο μέτρο που επιβεβαιώνει, με επαρκή βαθμό βεβαιότητας, ότι το κείμενο της αποφάσεως που εγκρίθηκε από την Επιτροπή εν σώματι είναι όμοιο με εκείνο που έχει κοινοποιηθεί στην ενδιαφερόμενη επιχείρηση. Τούτο ακριβώς συμβαίνει στην προκειμένη περίπτωση, δεδομένου ότι η απόφαση εκδόθηκε, όπως έχει, από το σώμα στις 19 Δεκεμβρίου 1990, οπότε η αρχή της συλλογικότητας τηρήθηκε· επιπλέον, σε αντίθεση προς την απόφαση της Επιτροπής στην υπόθεση

PVC, τα κείμενα που εκδόθηκαν, κοινοποιήθηκαν και δημοσιεύθηκαν είναι απαράλλακτα και η προκείμενη απόφαση της Επιτροπής δεν πάσχει από κανένα από τα λοιπά ελαττώματα από τα οποία υποτίθεται ότι έπασχε η απόφαση PVC.

79 Η Επιτροπή προσέθεσε ότι η κύρωση είναι απλώς ένα μέσο εγγυήσεως της ασφάλειας δικαίου, όταν ανακύπτει ένδικη διαφορά ως προς την αντιστοιχία του κοινοποιηθέντος κειμένου με το εκδοθέν κείμενο. Ωστόσο, εν προκειμένω, δεν υφίσταται τέτοια διαφορά. Κατά συνέπεια, το γεγονός ότι ο Πρόεδρος και ο Γενικός Γραμματέας της Επιτροπής δεν έθεσαν τις υπογραφές τους πριν από την κοινοποίηση δεν έθιξε ουσιωδώς τη θέση της προσφεύγουσας. Το ότι η κύρωση της αποφάσεως πραγματοποιήθηκε πριν από την κοινοποίησή της και μάλιστα μετά την άσκηση της υπό κρίση προσφυγής δεν είναι ουσιώδες για την προσφεύγουσα, στο μέτρο που δεν μπορεί, αφ' εαυτού, να δημιουργήσει αμφιβολίες σχετικά με τη γνησιότητα του επίμαχου κειμένου. Έτσι, το τεκμήριο νομιμότητας το οποίο ισχύει για τις διοικητικές πράξεις πρέπει να τύχει πλήρους εφαρμογής.

80 Η Επιτροπή υπογράμμισε ότι, υπ' αυτές τις συνθήκες, το να μη γίνει δεκτό ότι οι υπογραφές του Προέδρου και του Εκτελεστικού Γραμματέα της Επιτροπής που ετέθησαν εκ των υστέρων στο κείμενο της αποφάσεως αποτελούν νομότυπη κύρωση θα ήταν μια καθαρή τυπολατρεία άνευ νοήματος, πολλώ μάλλον που γίνεται γενικώς δεκτό ότι ο τύπος αυτός συνιστά, εκ των πραγμάτων, πλάσμα, δεδομένου ότι μακροσκελή κείμενα δεν μπορούν να ελεγχθούν ολόκληρα. Πράγματι, όταν μια διοικητική ή δικαστική αρχή υπογράφει ένα έγγραφο, δεν πρέπει να αναμένεται ότι όλοι οι υπογράφοντες έχουν διαβάσει ολόκληρο το κείμενο του εγγράφου αυτού.

Εκτίμηση του Πρωτοδικείου

Επί του παραδεκτού

81 Προκειμένου να εκτιμηθεί το παραδεκτό του νέου λόγου ακυρώσεως, που αφορά την παράτυπη κύρωση και που προβλήθηκε με το συμπληρωματικό

υπόμνημα απαντήσεως, πρέπει να υπομνηστεί ότι, σύμφωνα με το άρθρο 48, παράγραφος 2, του Κανονισμού Διαδικασίας, κατά τη διάρκεια της δίκης απαγορεύεται η προβολή νέων ισχυρισμών, εκτός εάν στηρίζονται σε νομικά και πραγματικά στοιχεία που ανέκυψαν κατά τη διαδικασία, το δε Πρωτοδικείο επιφυλάσσει την κρίση του για το παραδεκτό του ισχυρισμού στην απόφαση με την οποία τερματίζεται η δίκη.

82 Συναφώς, το Πρωτοδικείο φρονεί, κατ' αρχάς, ότι οι δηλώσεις των εκπροσώπων της Επιτροπής σχετικά με την, κατά σύστημα και επί σειρά ετών, παράλειψη κυρώσεως των πράξεων που εκδίδει το σώμα των επιτρόπων συνιστούν ένα πραγματικό στοιχείο, το οποίο μπορεί να επικαλεστεί η προσφεύγουσα προς στήριξη της προσφυγής της. Πράγματι, μολονότι είναι αληθές ότι οι δηλώσεις αυτές έγιναν στο πλαίσιο αποκλειστικά της υποθέσεως PVC, το περιεχόμενό τους καλύπτει όλες τις διαδικασίες εφαρμογής των άρθρων 85 και 86 της Συνθήκης οι οποίες διεξήχθησαν μέχρι το τέλος του έτους 1991, συμπεριλαμβανομένης της διαδικασίας που αποτελεί αντικείμενο της παρούσας διαφοράς.

83 Το Πρωτοδικείο φρονεί, έπειτα, ότι, καίτοι η παράλειψη κυρώσεως της προσβαλλομένης αποφάσεως ήταν δεδομένη πριν από την άσκηση της υπό κρίση προσφυγής, δεν μπορούσε να αναμένεται από την προσφεύγουσα να το επικαλεστεί ήδη με το δικόγραφο της προσφυγής της, το οποίο κατέθεσε στις 14 Μαΐου 1991. Πράγματι, από το κείμενο της αποφάσεως, το οποίο κοινοποιήθηκε με τη μορφή αντιγράφου κεκυρωμένου με την υπογραφή του Γενικού Γραμματέα της Επιτροπής, δεν μπορούσε να συναχθεί, ούτε με προσεκτική ανάγνωση, ότι το πρωτότυπο της αποφάσεως δεν είχε κυρωθεί κατ' εκείνη τη χρονική στιγμή.

84 Όσον αφορά το ζήτημα εάν η προβολή, με το συμπληρωματικό υπόμνημα απαντήσεως που κατατέθηκε στις 2 Απριλίου 1992, του νέου λόγου ακυρώσεως που στηρίζεται στο εν λόγω πραγματικό στοιχείο μπορεί να θεωρηθεί ότι έγινε εν ευθέτω χρόνω ή εάν έπρεπε να είχε γίνει σε προγενέστερο χρονικό σημείο της διαδικασίας, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι το άρθρο 48, παράγραφος 2, του Κανονισμού Διαδικασίας δεν προβλέπει ούτε προθεσμία ούτε ιδιαίτερο τύπο για την προβολή νέου ισχυρισμού· ειδικότερα, η διάταξη αυτή δεν επιτάσσει ένας τέτοιος λόγος να προβάλλεται, επί ποινή απωλείας του σχετικού δικαιώματος, αμέσως ή εντός ορισμένης προθεσμίας μετά την αποκάλυψη των νομικών και πραγματικών στοιχείων τα οποία αφορά. Το Πρωτοδικείο φρονεί ότι, προκειμένου για την προβολή ενός λόγου ακυρώσεως, απώλεια του σχετι-

κού δικαιώματος, καθόσον περιορίζει τη δυνατότητα του ενδιαφερομένου διαδίκου να προβάλει κάθε στοιχείο αναγκαίο για την ικανοποίηση των αξιώσεών του, δεν επέρχεται, κατ' αρχήν, παρά μόνον εάν αυτή έχει προβλεφθεί με ρητή και σαφή ρύθμιση. Επομένως, η προσφεύγουσα είχε τη δυνατότητα να προβάλει τον νέο λόγο ακυρώσεως με το συμπληρωματικό υπόμνημα απαντήσεώς της, πριν από την έναρξη της προφορικής διαδικασίας.

85 Επιπλέον, ακόμη και αν η εν λόγω διάταξη έπρεπε να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι ένας νέος λόγος ακυρώσεως είναι παραδεκτός μόνο εάν προτείνεται το ταχύτερο δυνατό, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι η προσφεύγουσα θα είχε εν προκειμένω εκπληρώσει την απαίτηση αυτή. Πράγματι, μολονότι είναι αληθές, αφενός, ότι η Επιτροπή είχε ήδη δηλώσει, κατά τη συνεδρίαση του Πρωτοδικείου της 10ης Δεκεμβρίου 1991 στις υποθέσεις επί των οποίων εκδόθηκε η απόφαση PVC, ότι η παράλειψη κυρώσεως των πράξεων που εκδίδει το σώμα των επιτρόπων αποτελούσε πάγια πρακτική και ότι, αφετέρου, η προσφεύγουσα παρίστατο στη συνεδρίαση αυτή, δεν μπορούσε να αιτείται ευλόγως από την προσφεύγουσα να προβάλει τον επίμαχο νέο λόγο ακυρώσεως ήδη με το υπόμνημα απαντήσεώς της, το οποίο κατατέθηκε στις 23 Δεκεμβρίου 1991. Πράγματι, δεδομένου ότι επρόκειτο για νομικό ζήτημα εξαιρετικά αμφισβητούμενο — για το οποίο εξάλλου έχουν δοθεί τρεις διαφορετικές απαντήσεις με την απόφαση PVC, με την προαναφερθείσα απόφαση του Δικαστηρίου της 15ης Ιουνίου 1994 και με τις προτάσεις του γενικού εισαγγελέα στην ίδια υπόθεση — η προσφεύγουσα μπορούσε τουλάχιστον να αναμείνει τη δημοσίευση της αποφάσεως PVC του Πρωτοδικείου στις 27 Φεβρουαρίου 1992. Όσον αφορά, τέλος, το χρονικό διάστημα που παρήλθε μεταξύ της δημοσιεύσεως της εν λόγω αποφάσεως και της καταθέσεως του συμπληρωματικού υπομνήματος απαντήσεως, το Πρωτοδικείο φρονεί ότι πρόκειται για εύλογο χρονικό διάστημα, καθόσον ήταν αντικειμενικά αναγκαίο για μια προσεκτική εξέταση της αποφάσεως του Πρωτοδικείου, καθώς και για μια εμπεριστατωμένη επανεξέταση του κειμένου της αποφάσεως της Επιτροπής και της διαδικασίας που είχε εφαρμοστεί για την έκδοσή της, προκειμένου να ανευρεθούν τυχόν τυπικά ελαττώματα.

86 Από τα προεκτεθέντα προκύπτει ότι ο λόγος ακυρώσεως που αφορά την παράτυπη κύρωση της αποφάσεως πρέπει να κριθεί παραδεκτός.

87 Πρέπει να προστεθεί ότι, εν πάση περιπτώσει, το Πρωτοδικείο, με διάταξη της 25ης Οκτωβρίου 1994, κάλεσε την Επιτροπή να προσκομίσει, μεταξύ άλλων, το κεκυρωμένο κείμενο της αποφάσεως. Από το σκεπτικό της διατάξεως προκύπτει, πρώτον, ότι το Πρωτοδικείο έλαβε υπόψη την προαναφερθείσα

απόφαση της 15ης Ιουνίου 1994, με την οποία το Δικαστήριο έκρινε, ενόψει της ομολογίας της Επιτροπής ότι οι πράξεις που εγκρίνονταν από το σώμα των επιτρόπτων είχαν παύσει προ πολλού να κυρώνονται, ότι η παράλειψη κυρώσεως μιας αποφάσεως όπως αυτής που αποτελεί το αντικείμενο της παρούσας διαφοράς συνιστά παράβαση ουσιώδους τύπου (σκέψη 76). Δεύτερον, από το σκεπτικό της διατάξεως προκύπτει ότι το Πρωτοδικείο εμπνεύστηκε από πάγια νομολογία, κατά την οποία ο κοινοτικός δικαστής μπορεί να εξετάζει αυτεπαγγέλτως την ύπαρξη παραβάσεως ουσιώδους τύπου (αποφάσεις του Δικαστηρίου της 21ης Δεκεμβρίου 1954, υπόθεση 1/54, Γαλλία κατά Ανωτάτης Αρχής, Συλλογή τόμος 1954-1964, σ. 1, υπόθεση 2/54, Ιταλία κατά Ανωτάτης Αρχής, Συλλογή τόμος 1954-1964, σ. 5, της 20ής Μαρτίου 1959, υπόθεση 18/57, Nold κατά Ανωτάτης Αρχής, Συλλογή τόμος 1954-1964, σ. 323, και της 7ης Μαΐου 1991, υπόθεση C-291/89, Interhotel κατά Επιτροπής, Συλλογή 1991, σ. I-2257, σκέψη 14, και υπόθεση C-304/89, Oliveira κατά Επιτροπής, Συλλογή 1991, σ. I-2283, σκέψη 18).

Επί της ουσίας

88 Πρέπει να υπομνηστεί το κείμενο του άρθρου 12 του εσωτερικού κανονισμού της Επιτροπής, όπως ίσχυε κατά τον κρίσιμο χρόνο:

«Οι πράξεις που εγκρίνονται από την Επιτροπή (...) κυρώνονται στην ή στις γλώσσες στις οποίες το κείμενό τους είναι αυθεντικό, διά των υπογραφών του Προέδρου και του Εκτελεστικού Γραμματέα.

Τα κείμενα των πράξεων αυτών προσαρτώνται στα πρακτικά της Επιτροπής, στα οποία γίνεται μνεία της εκδόσεώς τους.

Ο Πρόεδρος κοινοποιεί, όταν χρειάζεται, τις πράξεις που εκδίδει η Επιτροπή.»

Όσον αφορά τα διάφορα στάδια της προαναφερθείσας διαδικασίας, το Πρωτοδικείο εκτιμά ότι η όλη οικονομία της ρυθμίσεως αυτής συνεπάγεται

μια ορισμένη χρονική σειρά, σύμφωνα με την οποία οι πράξεις κατ' αρχάς εγκρίνονται, σύμφωνα με το πρώτο εδάφιο της διατάξεως, από το σώμα των μελών της Επιτροπής και στη συνέχεια κυρώνονται, πριν κοινοποιηθούν, όταν αυτό χρειάζεται, στους ενδιαφερομένους, δυνάμει του τρίτου εδαφίου της διατάξεως, και δημοσιευθούν, ενδεχομένως, στην Επίσημη Εφημερίδα. Συνεπώς, η κύρωση μιας πράξεως πρέπει κατ' ανάγκη να προηγείται της κοινοποιήσεώς της.

89 Η σειρά αυτή, η οποία προκύπτει από μια γραμματική και συστηματική ερμηνεία, επιβεβαιώνεται από τον σκοπό της διατάξεως περί της κυρώσεως. Πράγματι, όπως έκρινε το Δικαστήριο με την προαναφερθείσα απόφασή του της 15ης Ιουνίου 1994, η διάταξη αυτή αποτελεί απόρροια της υποχρεώσεως που υπέχει η Επιτροπή να λαμβάνει πρόσφορα μέτρα προκειμένου να καθίσταται δυνατός ο μετά βεβαιότητας προσδιορισμός του πλήρους κειμένου των πράξεων που έχουν εγκριθεί από το σώμα (σκέψη 73). Το Δικαστήριο προσέθεσε, με την απόφαση αυτή, ότι η κύρωση έχει, επομένως, ως στόχο να διασφαλίσει την προστασία της ασφάλειας δικαίου αποκρυσταλλώνοντας το κείμενο που εγκρίθηκε από το σώμα στις γλώσσες στις οποίες είναι αυθεντικό, ώστε να είναι δυνατό να εξακριβωθεί, σε περίπτωση αμφισβητήσεως, αν τα κοινοποιηθέντα ή δημοσιευθέντα κείμενα ανταποκρίνονται πλήρως προς το κείμενο που εγκρίθηκε και, συγχρόνως, προς τη βούληση του συντάκτη τους (σκέψη 75). Το Δικαστήριο συνήγαγε ότι η κύρωση αποτελεί ουσιώδη τύπο υπό την έννοια του άρθρου 173 της Συνθήκης ΕΟΚ (σκέψη 76).

90 Εν προκειμένω, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι η κύρωση της προσβαλλομένης αποφάσεως πραγματοποιήθηκε μετά την κοινοποίησή της. Συνεπώς, υφίσταται παράβαση ουσιώδους τύπου υπό την έννοια του άρθρου 173 της Συνθήκης.

91 Πρέπει να διευκρινιστεί ότι η παράβαση αυτή στοιχειοθετείται αποκλειστικά και μόνο από τη μη τήρηση του επίμαχου ουσιώδους τύπου. Επομένως, δεν συνδέεται με το ζήτημα εάν τα κείμενα που εγκρίθηκαν, κοινοποιήθηκαν και δημοσιεύθηκαν παρουσιάζουν διαφορές και, σε περίπτωση καταφατικής απαντήσεως, εάν οι διαφορές αυτές είναι ουσιώδεις ή όχι.

92 Ανεξάρτητα από όσα προεκτέθηκαν, πρέπει να υπομνηστεί ότι η κύρωση πραγματοποιήθηκε εν προκειμένω μετά την άσκηση της προσφυγής. Ωστόσο, μετά την κατάθεση του εισαγωγικού δικογράφου της δίκης, ένα κοινοτικό όργανο δεν έχει τη δυνατότητα να απαλείψει, με ένα απλό μέτρο αναδρομικής τακτοποιήσεως, ένα ουσιώδες ελάττωμα από το οποίο πάσχει η προσβαλλόμενη απόφαση. Τούτο ισχύει κατά μείζονα λόγο όταν πρόκειται, όπως στην παρούσα υπόθεση, για απόφαση που επιβάλλει στην οικεία επιχείρηση χρηματική κύρωση. Πράγματι, μια τακτοποίηση επερχόμενη μετά την άσκηση της προσφυγής θα καθιστούσε εκ των υστέρων παντελώς αβάσιμο τον λόγο ακυρώσεως που αντλείται από την παράλειψη κυρώσεως πριν από την κοινοποίηση. Το Πρωτοδικείο εκτιμά ότι μια τέτοια λύση θα ήταν επίσης αντίθετη προς την ασφάλεια δικαίου και προς τα συμφέροντα των ιδιωτών που θίγονται από μια απόφαση περί επιβολής κυρώσεως. Συνεπώς, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι το ελάττωμα που απορρέει από την παράβαση ουσιώδους τύπου δεν θεραπεύτηκε με την κύρωση που πραγματοποιήθηκε ένα έτος μετά την άσκηση της προσφυγής.

93 Από τα προεκτεθέντα προκύπτει ότι ο λόγος ακυρώσεως που στηρίζεται στην παράτυπη κύρωση της πράξεως που εκδόθηκε από την Επιτροπή πρέπει να γίνει δεκτός. Κατά συνέπεια, η απόφαση πρέπει να ακυρωθεί στο σύνολό της, χωρίς να είναι απαραίτητο να εξετασθούν οι λοιποί λόγοι που προβλήθηκαν από την προσφεύγουσα προς στήριξη των αιτημάτων της περί ακυρώσεως.

Επί των δικαστικών εξόδων

94 Σύμφωνα με το άρθρο 87, παράγραφος 2, του Κανονισμού Διαδικασίας, ο ηττηθείς διάδικος καταδικάζεται στα δικαστικά έξοδα, εφόσον υπήρχε σχετικό αίτημα. Δεδομένου ότι η Επιτροπή ηττήθηκε κατά το κύριο μέρος των αιτημάτων της, πρέπει να καταδικαστεί στα δικαστικά έξοδα, χωρίς να είναι αναγκαίο να ληφθεί υπόψη η μερική παραίτηση της προσφεύγουσας όσον αφορά το αίτημά της περί κηρύξεως της αποφάσεως ως ανυπόστατης.

Για τους λόγους αυτούς,

ΤΟ ΠΡΩΤΟΔΙΚΕΙΟ (πρώτο πενταμελές τμήμα)

αποφασίζει:

1) Ακυρώνει την απόφαση 91/300/ΕΟΚ της Επιτροπής, της 19ης Δεκεμβρίου 1990, σχετικά με μια διαδικασία εφαρμογής του άρθρου 86 της Συνθήκης ΕΟΚ (IV/33.133-Δ: Ανθρακικό νάτριο — ICI).

2) Καταδικάζει την Επιτροπή στα δικαστικά έξοδα.

Cruz Vilaça Barrington Saggio

Kirschner Καλογερόπουλος

Δημοσιεύθηκε σε δημόσια συνεδρίαση στο Λουξεμβούργο στις 29 Ιουνίου 1995.

Ο Γραμματέας Ο Πρόεδρος

H. Jung J. L. Cruz Vilaça